

de Duinstag

Vogelclub Katwijk

jaaroverzicht 2018

de Duinstag

Vogelclub Katwijk

jaaroverzicht 2018 | 33^e jaargang

TEKSTEN & REDACTIE

Bas van der Burg | 06 51 37 08 08 | bas@birdclubkatwijk.nl
Frank van Duivenvoorde | 06 13 04 35 53 | frankduif@live.nl
Menno van Duijn | 06 45 75 89 75 | menno@birdclubkatwijk.nl
Arjan van Egmond | 06 21 58 57 88 | arjan@birdclubkatwijk.nl
Joël Haasnoot | 06 31 93 86 77 | joel_haasnoot@hotmail.com
Maarten Langbroek | 06 81 75 42 69 | waarnemingen@birdclubkatwijk.nl
Wim Langbroek | 06 39 11 93 18 | waarnemingen@birdclubkatwijk.nl
Luuk Punt | 06 25 11 27 25 | puntveldman@gmail.com
Thijs Schipper | 06 23 48 37 47 | thijsschipper@hotmail.com
Gijsbert Twigt | 06 55 91 30 42 | g-twig@hotmail.com
Gijsbert van der Bent | 06 23 53 27 50 | gijs@birdclubkatwijk.nl | eindredactie

VORMGEVING, OPMAAK & FOTOREDACTIE

René van Rossum | Wassenaarseweg 16 | 2223 BK Katwijk | 06 12 30 96 57 | rene@birdclubkatwijk.nl

Het periodiek De Duinstag van de Vogelclub Katwijk verschijnt in het eerste kwartaal als een ornithologisch jaaroverzicht. Dit dikke jaarverslag is te verkrijgen door vooraf geld over te maken op rekeningnummer NL93 RABO 0391 8444 31 ten name van "Vogelclub Katwijk". **Vergeet niet je naam en adres te vermelden!** Zie de website www.birdclubkatwijk.nl voor het juiste bedrag.

VOORZITTER VOGELCLUB KATWIJK

Gijsbert Twigt | 06 55 91 30 42 | g-twig@hotmail.com

PENNINGMEESTER, LEDENADMINISTRATIE & ADVERTENTIES

Huig Ouwehand | Nachtegaallaan 34 | 2224 JH Katwijk | 06 49 97 48 26
abonnement@birdclubkatwijk.nl

WEBSITE

Actuele informatie, artikelen, nieuwsberichten en waarnemingen kunt u vinden op onze website www.birdclubkatwijk.nl

WEBMASTERS & WEBREDACTIE

André van der Plas | 06 14 79 06 52 | andre@birdclubkatwijk.nl
Menno van Duijn | 06 45 75 89 75 | menno@birdclubkatwijk.nl

FACEBOOK

Birdclub Katwijk

TWITTER

@BirdclubKatwijk

FOTO OMSLAG

Draaihals, Vrieze Wei, Berkheide, Katwijk aan Zee, 1 mei 2018, René van Rossum

Voorwoord jaaroverzicht 2018

Vroeg je bed uit, veel naar buiten en soorten bestuderen. Het bekende recept voor veel vogelaars in Katwijk. Al die uren van 'struinen' door het veld en tellen vanaf telposten leveren jaarlijks mooie soorten en aantallen op. In dit jaarverslag wordt een rijk geïllustreerd overzicht gegeven van wat 2018 allemaal heeft opgeleverd.

Ik wil alle medewerkers bedanken die hebben geholpen bij de realisatie van dit jaarverslag; met schrijven, analyses en opmaak. En natuurlijk niet te vergeten iedereen die zijn of haar waarnemingen en foto's heeft ingevoerd voor het waarnemingsgebied van Katwijk.

De telposten waren dit jaar weer goed bezet, met Trektelpost Berkheide als uitschieter. Nooit eerder werden hier zoveel uren gemaakt en nooit eerder werd tot zo ver in de zomermaanden doorgeteld. Bas van der Burg geeft hier verderop in het verslag zoals altijd een mooi overzicht van.

Dit jaar werden twee nieuwe vogelsoorten voor het waarnemingsgebied van Katwijk gevonden. Op 11 en 12 mei zat een Balkankwikstaart op Lentevreugd en langs De Puinhoop vlogen op 15 november twee Vale Gierzwaluwen. Beide soorten worden in dit jaaroverzicht apart uitgelicht, net als de Aalscholver, de Bonte Kraai en de Rode Wouw.

Bestuurlijk is er nogal wat veranderd binnen de vogelclub. Tijdens de laatste vergadering deed Arjan van Egmond afstand van het voorzitterschap, waarna ondergetekende zijn plaats heeft ingenomen. Bij deze wil ik Arjan hartelijk danken voor alle jaren waarin hij zich met bevlogenheid en enthousiasme heeft ingezet voor de vogelclub en de bijbehorende activiteiten, en nog steeds doet! Wat betreft het penningmeesterschap: Huig Ouwehand maakt dit jaar nog vol als penningmeester, en Thijs Schipper hoopt hem volgend jaar op te volgen.

Inmiddels is in de vogelwereld het voorjaar al lang en breed van start gegaan. De eerste zomergasten hebben zich reeds gemeld en in de duinen klinkt met name de Boomleeuwerik-zang weer volop. Ik ben benieuwd wat 2019 gaat opleveren. Aan iedereen de oproep: blijf vooral alles invoeren, zodat we ook volgend jaar weer een gedetailleerd overzicht kunnen geven.

Veel leesplezier en hopelijk tot snel in het veld!

*Gijsbert Twigt
Katwijk, maart 2019*

Waarnemers, telpost Berkheide, Wassenaar, 8 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Soortenoverzicht 2018

4

Rotgans

Om in ons waarnemingsgebied Rotganzen te zien moet je in de herfst of het voorjaar op een trektelepost staan. Soms heb je het geluk een rustende vogel in de Binnen- of Buitenwatering aan te treffen. Op Trektelepost Berkheide werd op 30 maart een voorjaarstelpostrecord gevestigd: er vlogen 145 ex naar het noorden.

Grote Canadese Gans

De Grote Canadese Gans maakt inmiddels vast onderdeel uit van de avifauna in en rond Katwijk. Je kunt deze exoot in vrijwel elke weiland jaarrond tegenkomen. In de winter verzamelen ze zich in groepen en houden ze zich met name op in de Ruijgelaanse- en Zonneveldspolder, waar op 15 december maar liefst 300 ex werden geteld. In Berkheide broedden 4 paartjes, op Lentevreugd 5 paar.

Brandgans

De Brandgans is dit jaar in alle twaalf maanden in ons waarnemingsgebied te zien geweest, met name in de polders grenzend aan het Valkenburgse Meer. Tijdens de voorjaarstrek werd op Trektelepost Berkheide op 8 mei met maar liefst 2.200 ex een trektelepostrecord gevestigd.

Grauwe Gans

Jaarrond in ons waarnemingsgebied aanwezig. In het winterhalfjaar kun je met name rond het voormalig Vliegveld Valkenburg grote groepen tegenkomen. Op 15 december werd in de Ruijgelaanse- en Zonneveldspolder het hoogst aantal geteld: 530 ex. In Berkheide werden 26 broedgevallen vastgesteld en op Lentevreugd 5.

Kleine Rietgans

'Kleine Rieten' worden bij ons meestal alleen op doortrek gezien. Eind januari trokken de eerste overwinterraars alweer in noordelijke richting, met als topdag 23 januari, toen er in Berkheide 750 ex werden genoteerd. Op 6 oktober trokken de eerste vogels weer in zuidelijke richting naar de overwinteringsgebieden. Het dagmaximum was 485 ex op 15 november.

Toendrarietgans

Waarnemingen komen vooral van de maand november en betreffen alleen overtrekkende vogels, met op 23 november een groep van 180 ex over Katwijk aan de Rijn.

Kolgans

Op een klein aantal kort in de polders rond voormalig Vliegveld Valkenburg verblijvende vogels na ging het dit jaar vooral om overvliegende groepen, regelmatig ook 's nachts. Op 24 december waren in het hele land grote groepen Kollen 'on the move', waarvan 325 ex over Katwijk aan de Rijn vlogen.

Knobbelzwaan

Maak een rondje op de fiets door ons waarnemingsgebied en je zult deze soort jaarrond gegarandeerd tegenkomen. Op 27 maart werd in de Binnenwatering een onthoofd exemplaar gevonden, waarbij de veronderstelling werd geuit dat deze vogel door een Vos was gegrepen. Lentevreugd was goed voor 1 broedgeval, Berkheide voor 2.

Wilde Zwaan

De Wilde Zwaan weet helaas steeds minder goed de weg naar Katwijk en omstreken te vinden. In de eerste drie maanden van het jaar werden maximaal 5 ex gezien in De Mient en aangrenzende polders, en maximaal 7 ex werden hier vanaf begin december weer gemeld.

Kleine Zwaan

Wordt steeds minder in Nederland gezien door afnemende aantallen broedvogels en terugtrekking van de overwinteringsgebieden naar het oosten. Bij ons is de Kleine Zwaan altijd al schaars geweest. In ons waarnemingsgebied zijn in 2018 slechts 3 ex gemeld: op 11 december vloog 1 ex over De Puinhoop en op 12 dec 2 ex.

Bergeend

Zowel vanuit Berkheide als Lentevreugd werd een territorium gemeld. Waarnemingen komen uit het gehele jaar, en zelfs op de Zanderij bevond zich in de broedtijd een paartje. Tijdens de voorjaarstrek was het dagmaximum 17 ex noordwaarts op 8 mei. Vanaf begin juli werden hogere aantallen waargenomen. Dan begint de bekende 'rui-trek' richting de Duitse Bocht en steeds vaker ook naar het Nederlandse deel van de Waddenzee. Op 21 augustus bijvoorbeeld vlogen 109 ex richting het noorden over zee en op 6 september 116 ex. Na deze datum werden geen noemenswaardige aantallen meer gezien.

Casarca

In vergelijking met 2017 (25 ex) in 2018 maar één vogel in ons werkgebied. Alle waarnemingen hebben betrekking op een (ongeringde) Casarca die zich op 24-26 maart ophield rondom De Mient-Kooltuin.

Nijlgans

Deze exoot zorgt er met beeld en veel geluid voor dat zijn aanwezigheid zelden onopgemerkt blijft. In Berkheide en op Lentevreugd werden 15 territoria geteld, en voor ons het hele gebied komen daar nog tientallen paren bij. Ook buiten de broedtijd luidruchtig alomtegenwoordig. Groepen van meer dan 40 ex worden vooral in het gebied tussen het Valkenburgse Meer en Lentevreugd waargenomen.

Zomertaling

De eerste Zomertaling werd gemeld op 3 maart. Het mannetje vloog in een groepje van zo'n 20 Smienten over zee. In het voorjaar werden slechts 6 langstreckende ex gemeld en verbleven er op Lentevreugd en aangrenzende polders kortstondig enkele vogels. De enige najaarsmelding werd gedaan op 28 september, toen er 2 ex op Lentevreugd zaten.

Slobeend

In de wintermaanden was de Slobeend in betrekkelijk lage aantallen in Berkheide en de aangrenzende polders aanwezig, met als hoogste aantal 55 ex op Lentevreugd. Eind maart vlogen de eerste groepjes (max enkele tientallen) over de trekteleposten naar het noorden. Op Lentevreugd werd 1 territorium en in Berkheide werden 2 territoria genoteerd.

IJsdijker, Valkenburgse Meer, Valkenburg, 14 januari 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Grote Barmsijs, Lentevreugd, Wassenaar, 9 januari 2018 | FRED KLOOTWIJK

Bonte Kraai, strand Katwijk/Wassenaar, 21 januari 2018 | SJAAK SCHILPEROORT

Bokje, Lentevreugd, Wassenaar, 28 februari 2018 | THUIS SCHIPPER

Bokje, De Mient, Katwijk, 1 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Nonnetje ♀, Buitenwatering, Katwijk aan Zee, 2 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Krakeend

De trend dat de Krakeend 'ver-Merelt' lijkt zich voort te zetten; ook binnen de bebouwde kom komen we ze steeds vaker en in hogere aantallen tegen. Op het Valkenburgse Meer werd op 8 februari met 207 ex de grootste wintergroep geteld. In Berkheide werden 7 territoria gekarteerd; op Lentevreugd 5.

Smient

De Smient was ook dit jaar weer vooral te vinden in de polders rond het Valkenburgse Meer, en daar werden op 27 februari maar liefst 2.780 ex geteld! Tot in de eerste week van juni verbleef een 'laat' mannetje op Lentevreugd. Er was zelfs een zomerwaarneming van deze uitgesproken wintergast: op 16 juli vloog er een vrouwtje in zuidwestelijke richting over Trektepost Berkheide. De eerste wintergasten meldden zich weer op 4 september: er vlogen 4 ex langs Trektepost Savoy.

Amerikaanse Smient

Na de vogel van 2015 had Katwijk in 2018 weer een Amerikaanse Smient. En wederom ontdekt door Gijsbert Twigt, die ook de vogel in 2015 op zijn naam heeft staan. De vogel dit jaar werd vanaf 8 februari tot en met 26 maart waargenomen, maar niet elke dag. Het mannetje bestreek het hele gebied rond voormalige Vliegveld Valkenburg en werd op 10 februari zelfs waargenomen vanaf Trektepost Berkheide, toen de vogel samen met Smienten een ommetje maakte.

Wilde Eend

Nog overal aanwezig, maar ook in onze omgeving is de landelijke achteruitgang te merken. In Berkheide bijvoorbeeld

begon de terugloop eind jaren 80. Het aantal getelde broedparen ging van 110 in 1986 en 1987, via 40 á 50 paar begin jaren 90 en ongeveer 35 paar in de eerste jaren van deze eeuw, naar 20 á 25 in de laatste jaren. Gezien het aantal broedparen van de Krakeend ligt verdringing op de broedlocaties door deze mede-grondeleend niet voor de hand. Als wintergast heeft de Wilde Eend nog steeds de overhand, in ongeveer de verhouding 3:2. In december 2018 wonnen echter de Krakeenden met dezelfde cijfers. Eenmalige uitschieter of trendbreuk?

Pijlstaart

Zowel voor de trekteposten als voor gebieden als Lentevreugd en Valkenburgse Meer e.o. was 2018 wat de Pijlstaart betreft een mager jaar. Hier en daar pleisterden in het winterhalfjaar enkele ex, en de grootste groep (20 ex) vloog op 9 maart in noordelijke richting langs Trektepost Savoy. De laatste voorjaarsmelding kwam op 5 april van Lentevreugd (twee mannetjes), de eerste wintergast spoedde zich al op 27 augustus naar het zuiden.

Wintertaling

Dit fraaie talinkje was gedurende de wintermaanden op diverse plekken in ons waarnemingsgebied te vinden. Vooral het Valkenburgse Meer en Lentevreugd bleken in trek. Op Lentevreugd werden op 8 februari maar liefst 164 ex geteld. Zowel in Berkheide als op Lentevreugd werd 1 territorium vastgesteld.

Krooneend

De Krooneend werd dit jaar elke maand waargenomen. Op 24 september werd met 38 ex het hoogste aantal geteld in Berkheide.

Nonnetjes ♂, Berkheide, Katwijk aan Zee, 2 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Grote Aalscholver, telpost Berkheide, Wassenaar, 10 april 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Kraanvogels, telpost Berkheide, Wassenaar, 4 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

heide. Van de vogels die in het voorjaar op Trektelpost Berkheide werden genoteerd moet worden aangenomen dat het om over betrekkelijk korte afstand pendelende vogels uit Meijendel gaat. Op Lentevreugd werd 1 territorium geconstateerd, in Berkheide waren dat er 7.

Tafeleend

De Tafeleend deed het als 'broedvogel' met 5 territoria op Lentevreugd en 14 in Berkheide redelijk in 2018. Groepen tot maximaal enkele tientallen ex verbleven in winterhalfjaar op de plassen in Berkheide en op Lentevreugd.

Kuifeend

Is nog steeds de duikeend met de meeste territoria in Berkheide/Lentevreugd.

Zo'n tien jaar geleden werden er nog ongeveer 80 broedparen geteld, maar voor 2018 komen we niet verder dan 43. De laatste vijf jaar is er een stabilisatie op dit lagere niveau opgetreden. In het winterseizoen - met aanvulling van elders - volop in ons gebied te vinden.

Topper

Naast enkele langsvliegende ex over zee, waren er kortstondig vogels ter plaatse in Berkheide en de Binnen- en Buitenwatering. Op het Valkenburgse Meer verbleven geruime tijd enkele ex van meererlij kunne voor kortere of langere tijd. Zo verbleven er van 18 tot en met 30 maart drie mannetjes en van 22 november tot in het nieuwe jaar verbleef hier ook weer een mannetje.

Eider

Langsvliegend (meestal enkele ex bij elkaar) waar te nemen vanaf begin september tot ver in mei. In het vroege najaar ligt de nadruk op richting zuid en in late voorjaar op richting noord. Maar de grootste waargenomen groep (van 25 ex) vloog op 25 september richting noord.

Grote Zee-eend

In de periode eind september tot en met eind april sporadisch waarnemingen, veelal groepjes van enkele ex, soms meevliegend in grotere groepen Zwarte Zee-eenden. Op 15 november vloog een groep van 15 ex langs Savoy.

Zwarte Zee-eend

Praktisch het hele jaar maar vooral in het winterseizoen voor onze kust aanwezig; werd alleen in de maanden mei, juni en juli niet gezien. Dit jaar werden er geen grote concentraties gezien. De grootste groep werd geschat op 200 ex. Over het hele jaar bekeken werden er slechts 1.768 ex geteld vanaf telpost Savoy.

Ijseend

Dit jaar werd slechts 1 ex waargenomen: op 11 december vloog een mannetje van deze in Nederland steeds schaarser wordende eend langs Trektelpost Savoy.

Brilduiker

Werd in het winterseizoen regelmatig in Berkheide (Grote Meer) waargenomen, met 1 á 2 ex, soms ook op het Valkenburgse Meer. In november/december enkele waarnemingen van over zee vliegende vogels.

Kraanvogels, telpost Berkheide, Wassenaar, 30 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Nonnetje

Deze soort liet zich vooral in februari/maart zien; geregeld over zee, maar ook pleisterend op het Valkenburgse Meer en (met tot wel 8 ex) op de plassen in Berkheide.

Grote Zaagbek

Regelmatig boven zee gezien. Zoals op 14 januari, toen er 10 ex richting noord vlogen. Waarnemingen komen ook van Berkheide en het Valkenburgse Meer.

Middelste Zaagbek.

Alle waarnemingen kwamen dit jaar van zee. Veel heen-en-weer-bewegingen, maar vanaf half april sterke beweging richting noord naar de broedgebieden. Vanaf half september kwam de trek richting zuid weer op gang. Hoogste dagtotaal was 15 ex.

Kwartel

Dit jaar helaas alleen wat vluchtige waarnemingen: een ex vloog op 29 mei 's nachts roepend over Katwijk aan Zee, en op 3 augustus werd er eentje opgestoten op Lentevreugd.

Patrijs

Schittert al vele jaren door afwezigheid in Katwijk. Alleen in onze 'grensgebieden' worden nog wat waarnemingen gedaan. Hoopgevend was wel een waarneming, net buiten ons waarnemingsgebied, van 11 ex in de Elstgeestepolder in oktober.

Roodkeelduiker

Het hele winterhalfjaar verblijvend voor onze kust, met soms

verplaatsingen van vele honderden vogels. Eind maart vindt gerichte trek noord plaats. Half september zien we ze weer in grotere aantallen verschijnen. Op 27 december werden maar liefst 1.383 langsvliegende ex geteld, derde in de rij van dagrecords op een Katwijkse trektelpost.

Parelduiker

Wordt in het winterhalfjaar regelmatig opgepikt, maar het is een hele toer om ze tussen de grote aantallen Roodkeelduikers uit te zeven (iets forsere gestalte, kop/nek-jizz en de dijvlek). Er waren waarnemingen van januari t/m eind maart, van in totaal 5 ex, en in het najaar vanaf 15 september in totaal 6 ex.

Ijsduiker

Op 14 januari ontdekte Menno van Duijn een Ijsduiker op het Valkenburgse Meer. De vogel verbleef hier alleen op deze dag en werd waargenomen door circa twintig vogelaars.

Stormvogeltje

Een zeer zeldzame vogeltje langs ons deel van de kust. In de afgelopen vijf jaar twee waarnemingen, waaronder in 2018 een éénmanswaarneming zonder nadere toelichting op 24 oktober.

Vaal Stormvogeltje

Alle waarnemingen vanaf Trektelpost Savoy en naar zuid, tenzij anders aangegeven. Het seizoen begon voor Katwijk op 14 september met 4 ex, en op 21 september een tweede batch met 8 ex. Na enkele dagen met enkele vogels werden er op 2 oktober 8 ex geteld en op 24 oktober 5 ex (waarvan 2 ex in de

Amerikaanse Smient ♂ samen met Smienten en Krakeenden, De Mient, Katwijk/Wassenaar, 1 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Smienten, Valkenburgse Meer, 2 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Ijvogel ♀, Lentevreugd, Wassenaar, 27 februari 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

ochtend vanaf Berkheide en 3 ex 's middags vanaf Savoy). Ten slotte was er op 26 oktober nog een 'staartje' met een grote S: 1 ex. in de ochtend, en in de middag - door die enkele doorzetter - maar liefst 20 ex. Die 'middaggolf' toont aan dat het Vaaltje nog steeds in staat is ons te verrassen. It's not over till the fat lady sings ...

Noordse Stormvogel

De laatste tijd bijna zeldzaam geworden bij ons, maar tijdens en na storm bestaat nog steeds de kans om deze soort te treffen. Op 2 oktober vlogen 5 ex langs, waaronder één donkere, en op 26 oktober weer 5 ex, waaronder twee donkere.

Grauwe Pijlstormvogel

September is dé maand om de Grauwe Pijl - op de horizon te herkennen aan de karakteristieke boogvlucht - te zien. Als je tenminste bereid bent een stormpje te trotseren. Dit jaar werden er een 14-tal genoteerd, waarvan 8 ex op 21 september.

Noordse Pijlstormvogel

Leuke zichtwaarnemingen langs Savoy dit jaar. Ongeveer evenveel waarnemingen als in 2017, maar over meerdere periodes verspreid: op 14 en 15 september 3 ex, op 21 september in de ochtend 9 ex zuid en 's middags nog eens 4 ex en op 22 september nog geringe nadruppeling van 2 ex. Begin oktober werden er ook nog enkele gemeld, en op 23 oktober de laatste 2 ex.

Dodaars

Waarnemingen komen vooral vanuit Berkheide en het Valkenburgse Meer, maar ook van de Zanderij en andere kleine wateren. In Berkheide waren dit jaar 11 territoria aanwezig; iets lager dan de laatste jaren gebruikelijk.

Roodhalsfuut

In de maanden januari, maart en november werden in totaal 6 ex waargenomen, langsvliegend over zee. Op 15 december was een vogel aanwezig op het Valkenburgse Meer.

Fuut

In de wintermaanden verblijven grote aantallen voor onze kust. Op 2 maart werden bijvoorbeeld 650 ex geteld. De Fuut broedt op allerlei wateren binnen ons gebied. In Berkheide en op Lentevreugd werden 9 territoria vastgesteld. Dit aantal is al jarenlang stabiel rond dit niveau. Verplaatsingen werden zoals gebruikelijk in de wintermaanden waargenomen, zoals 657 ex zuidwaarts over zee op 29 december.

Geoorde Fuut

Op 13 april dobberden 3 ex in zee ter hoogte van Trektelpost Berkheide. Op 22 april en op opvallend genoeg ook op 13 juli werd een vogel gezien op het Grote Meer in Berkheide, op die laatste datum in vol zomerkleed.

Kuifduiker

Drie waarnemingen van een langsvliegend ex over zee: op 18 maart, 10 november en 12 december.

Ooievaar

In de omgeving van Hotel Wassenaar en rond het Valkenburgse Meer heel regelmatig waargenomen, met maximaal 4 ex. Ondanks de drie nestpalen in De Mient broedt de soort nog niet in ons werkgebied.

Lepelaar

Volgt veelal groepsgewijs de kustlijn op weg van/naar de broedgebieden. De trek begon begin maart, met bijvoorbeeld op 30 maart een totaal van 98 ex langs Trektelpost Berkheide. Verrassend voor zo'n vroege broeder was dat de trek in groepen tot eind mei doorging.

Roerdomp

In Berkheide worden de laatste jaren steeds 2 á 3 territoria vastgesteld. Op Lentevreugd wordt ook geregeld gebroed; dit jaar is dit echter niet geconstateerd. Vanaf Trektelpost Berkheide worden geregeld voedselvluchten van en naar Meijendel waargenomen. In 2018 was het gehoemp van de Roerdomp ook vlak langs het wandelpad langs het Grote Meer (Berkheide) te horen

Koereiger

'Een gele snavel. Het is zeker een Koereiger!', schreeuwden we tegen elkaar toen we op 15 november vanaf De Puinhoop een klein wit reigertje ver over zee naar zuid zagen vliegen (dankzij de "Fat Lady" overigens). Bijna twee uur later werd een vogel in de Duivenvoordse polder tussen Wassenaar en Leidschendam waargenomen. Precies een maand daarna werd 1 ex foeragerend op Lentevreugd gezien.

Blaauwe Reiger

Jaarrond aanwezig, en regelmatig duidelijke trekbewegingen. Op bijvoorbeeld 16 maart vlogen 79 ex over telpost Berkheide. Door onderhoudswerkzaamheden van Dunea in Berkheide viel begin november het Grote Meer droog, wat een 'tafeltje-dekje' was voor de reigers. Op de zevende van die maand stortten 28 Blaauwe Reigers zich op de weerloze vissen.

Purperreiger

Het gaat goed met de waarnemingen van Purperreigers bij ons in het voor- en najaar. In april-mei werden 17 ex geturfd en in de periode 15 juli-28 oktober 24 ex, met groepjes van 2 tot 7 ex.

Grote Zilverreiger

Het aantal waarnemingen van Grote Zilverreiger overstijgt dat van de Blaauwe Reiger. In de periode mei-augustus worden ook waarnemingen gedaan, maar de piek ligt tijdens de doortrek in oktober, met als hoogste aantal 21 ex op 14 oktober over De Puinhoop.

Kleine Zilverreiger

Dit jaar werden er zeven overtrekkende ex gemeld, en twee keer een vogel ter plaatse (11 april en 16 juni op Lentevreugd).

Jan-van-Gent

Beste dag dit jaar was 28 december, met 57 langsvliegende ex. In oktober zijn wel de meeste vogels gezien en trokken er dagelijks vogels langs de kust. Opvallend is dat er in de zomer - van oudsher de minst geschikte periode om deze soort te zien - op 3 juli maar liefst 39 ex langskwamen.

Kuifaalscholver

Een zeer schaarse soort, die zeker niet jaarlijks wordt waargenomen in ons werkgebied. Op de valreep, op 31 december, zwom een juveniel ex in de branding ter hoogte van Berkheide.

Casarca, De Mient, Katwijk, 24 maart 2018 | JAAP ENGBERTS

Wintertaling ♀ ♂, Lentevreugd, Wassenaar, 1 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Zwartkopmeeuwen, telpost Berkheide, Wassenaar, 19 april 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Lepelaars, telpost Berkheide, Wassenaar, 30 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Bruine Kiekendief ♂, telpost Berkheide, Wassenaar, 15 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Aalscholver

In alle maanden alomtegenwoordig, met in de trektijd grote groepen overtrekkers en eigenlijk altijd boven zee te zien (zie verder kader).

2018 was een goed jaar voor de zeldzame ondersoort **Grote Aalscholver**. Op 14, 18 en 23 maart was er een onvolwassen Grote Aalscholver aanwezig in de Binnenwatering, op 25 maart zat 1 ex in de Aalscholverkolonie in het Jan Parlebos (goed opgemerkt...) en op 10 april vloog 1 ex over telpost Berkheide.

Visarend

18 ex vlogen in het voorjaar over Katwijk richting hun broedgebieden, en in het najaar trokken er weer 6 ex richting het zuiden. Op 10 en 16 september werden Visarenden tp gemeld uit Berkheide.

Wespendief

De periode mei-augustus was goed voor 10-15 doortrekkende ex. In de zomer werden er ook enkele vogels gezien langs de binnenduinrand van Berkheide, wat er op kan wijzen dat deze soort in onze omgeving broedt.

Sperwer

In 2018 werden 521 waarnemingen ingevoerd, waarvan meer dan 50 procent tijdens de najaarstrek. Beste dag was 4 november: 32 ex over de Puinhoop. Zeldzame broedvogel, met 1 territorium in Berkheide, maar mogelijk worden broedgevallen elders in ons gebied gemist.

Havik

Het hele jaar door waargenomen. Onderneemt vaak jachtsessies aan de rand van de bebouwde kom om er op duiven en kraaiachtigen te jagen. In het voorjaar baltsten er regelmatig vogels nabij Trekpost Berkheide. Vanaf De Puinhoop konden regelmatig jonge vogels jagend in de zeereep worden gezien. Voor Berkheide werden 2 territoria genoteerd.

Steppekiekendief

Er is sprake van een spectaculaire toename van waarnemingen in ons gebied.

Moesten we na 2001 maar liefst tien jaar wachten op een volgende, vanaf 2015 wordt deze soort jaarlijks waargenomen, en meestal vroeg op de dag. Op 7 april werd een volwassen mannetje net buiten ons gebied bij De Klip al om 6.12 uur gefotografeerd. Op 11 mei hadden we om 9.00 uur het geluk in Berkheide een tweedejaars vogel ter plaatse te zien, zij het op vrij grote afstand. De vogel vloog na korte tijd door naar noord.

Grauwe Kiekendief

De Grauwe Kiek is een zeer schaarse doortrekker (in de eerste decade van deze eeuw werden maar 6 ex waargenomen). Vanaf 2011 volgde een achttal (waarvan 3 ex in 2011); dus geen opmerkelijk verschil. In 2018 slechts één waarneming: een juveniele vogel over Katwijk aan den Rijn op 6 augustus.

Blaauwe Kiekendief

Vanaf november verblijft er ieder jaar wel een vogel in Lentevregd/Berkheide, en zo ook dit jaar. Doortrekker naar zuid vanaf half oktober tot in november, en terugtrek tot in mei.

Beflijster ♂, telpost Berkheide, Wassenaar, 6 april 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Het hoogste dagtotaal: 4 ex over De Puinhoop op 17 november.

Bruine Kiekendief

Deze moerasvogels hebben we helaas nog niet in het gebied Lentevreugd/Berkheide als broedvogel mogen begroeten. In 2000 en 2001 waren er wel respectievelijk 2 en 1 broedgevallen in het aangrenzende Meijendel. Wel in de zomer sporadisch in ons gebied foeragerend. De voorjaarsstrek is vooral geconcentreerd in mei, met op sommige dagen meerdere ex (12 mei 7 ex, 21 mei 9 ex en op 24 mei 6 ex). De najaarsstrek verloopt vanaf augustus tot in november geleidelijker.

Rode Wouw

Een oostenwind in het vroege voorjaar staat bijna altijd garant voor een Rode Wouw. Er werden in de periode maart-april 6 ex opgemerkt. Op 2 juni en op 27 juni vloog er ook een Rode Wouw over ons gebied. Maar het echte spektakel vond plaats in oktober: een stroom Rode Wouwen passeerde Nederland door de koude noordoostenwind, wat bij ons resulteerde in 10 ex op 30 oktober en 19 ex 31 oktober!

Zwarte Wouw

In de periode begin april-begin juni in totaal 5 ex richting noord, veelal vanaf Trekpost Berkheide waargenomen.

Zeearend

In 2018 werden in totaal zes over ons gebied vliegende vogels opgemerkt. Een aantal dat geen groot opzien meer baart.

Buizerd

De Buizerd is de rat onder de roofvogels, en weet zonder speciale vaardigheden toch altijd zijn kostje bij elkaar te scharrelen (muizen, regenwormen, jonge weidevogels, aas). In ons gebied het hele jaar overal aanwezig, behalve midden in de bebouwde kom. In Berkheide dit jaar 6 territoria. Ook in de Coepelduynen werd een broedgeval vastgesteld.

Ruigpootbuizerd

We moesten het dit jaar doen met enkele trekwaarnemingen: in het voorjaar op 12 mei 1 ex. richting noord, en in het najaar 1 ex richting zuid op 31 oktober en maar liefst drie verschillende vogels overtrekkend en soms even ter plaatse op 1 november.

Torenvalk

In de voorjaarsmaanden werden in totaal 22 trekkende ex gemeld vanaf Trekpost Berkheide. Voor het eerst sinds lange tijd werden weer broedende Torenvalken op het terrein van het waterleidingbedrijf gezien. Hier werden drie jongen grootgebracht. Vanaf De Puinhoop werden in het najaar in totaal 38 ex waargenomen.

Roodpootvalk

Eén waarneming dit jaar van deze soort: op 26 mei vloog een vrouw-type naar oost over het sportcomplex van FC Rijnvogels.

Smelleken

Tijdens de voorjaarsstrek vlogen 7 ex langs Trekpost Berk-

Fluiter, Pan van Persijn (Panbos), Katwijk, 23 april 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

heide. Het najaar leverde 6 ex op, onder andere langs de trek-
telposten Savoy en De Puinhoop.

Boomvalk

De eerste werd dit jaar gezien op 7 april op Lentevreugd. Op 4
mei was een groep van 7 jagende ex aanwezig boven Berkheide
Winning 3. De voorjaars trek leverde verder geen opvallende
aantallen op. Langs De Puinhoop vlogen in totaal 9 ex tijdens
de najaars trek.

Slechtvalk

In de wintermaanden werd deze soort voornamelijk in de pol-
ders rond het Vliegveld Valkenburg en boven het strand gezien.
Op de watertoren zaten enkele maanden 2 ex (een toekomstig
broedgeval?). Langs Trektelpost Berkheide werden 15 ex geteld,
een record. Aannemelijk is dat dit vogels zijn uit de omgeving
van Leiden, waar deze soort ook broedt.

Waterral

Was in de vorstperiode regelmatig te zien bij de 'watervalletjes'
op Lentevreugd, en 1 ex liet zich in deze periode ook mooi be-
kijken langs het Zwarte Pad. Broedt alleen in Berkheide: 8 ter-
ritoria.

Kwartelkoning

Op 7 september werd weer eens een Kwartelkoning waarge-
nomen en deze keer ook opgestoten, in het kruidenveld voor
De Puinhoop.

Waterhoen

Een telling van Waterhoentjes op 27 december in Rijnsoever
kwam uit op 34 ex. De waterpartijen zijn hier natuurvriendelijk
gemaakt, met begroeide oevers, wat een paradijs is voor Water-
hoentjes. Broedgevallen alleen geteld in Berkheide: 13 territoria.

Meerkoet

Elk watertje is inmiddels wel ingenomen door een paartje
Meerkoeten of wordt zelfs heftig bevochten door concurreren-
de paartjes tijdens het broedseizoen. In de winter gaat het wat
gemoedelijker en verzamelen ze zich in groepen in Berkheide,
langs bijvoorbeeld de Oude Rijn en de Binnenwatering en op
het Valkenburgse Meer, waar op 17 januari 115 ex werden waar-
genomen, met nog eens 112 ex in de aangrenzende polder. Het
aantal territoria in Berkheide kwam uit op 82.

Kraanvogel

Op 4 maart werden de eerste 2 ex op Trektelpost Berkheide op-
gepikt, gevolgd door een los ex op 18 maart over Katwijk-Bin-
nen. Op 30 maart kwamen maar liefst 15 ex voorbij. Hun route
kon dankzij waarneming.nl gevolgd worden: eerst opgepikt op
De Vulkaan (Den Haag), vervolgens gezien door een flink gezels-
schap over Berkheide (12.33 uur), en de vogels vervolgden hun
tocht langs de kuststrook via onder andere Noordwijkerhout,
Hillegom, Haarlem en Alkmaar. De laatste waarneming was om
15.40 uur uit de Wieringermeer, richting oost. Wellicht daarna
omgekeerd? Want in de avond nog een waarneming van 15 ex
uit het Horstermeergebied. Verder nog waarnemingen vanaf
Lentevreugd op 9 april (1 ex) en 23 april (2 ex)

Scholekster

Jaarrond in Katwijk en omgeving te zien. In het broedseizoen aanwezig in de polders rond het Valkenburgse meer, op de daken van de Flora en her en der op daken in de bebouwde kommen. Op Lentevreugd werd 1 territorium vastgesteld. In najaar en winter is er vaak een groep van zo'n 50 ex aanwezig rond Buitenwatering/Binnenwatering. Wat trek betreft geen grote bewegingen. Beste dag was 15 juli, met 46 ex naar noord over Trektepost Berkheide.

Kluut

In het voorjaar trokken een paar keer groepjes over zee naar noord, in totaal zo'n 30 ex. In maart werden er ook wat vogels op het strand, in de Binnenwatering en op Lentevreugd gezien.

20

Kievit

Eind februari en begin maart werden vanaf Trektepost Berkheide goede aantallen genoteerd. Sommige groepen vlogen zo hoog dat ze nauwelijks zichtbaar waren. De beste dag was 6 maart, met 376 ex. In het najaar werden op 17 november 73 exemplaren geteld vanaf de Puinhoop. In de wintermaanden verzamelen zich groepen tot maximaal zo'n 450 ex op de weilanden rondom vliegveld Valkenburg.

Als broedvogel heeft de kievit het moeilijk in ons gebied. In Berkheide en op Lentevreugd werden in totaal 6 territoria vastgesteld en verder waren er nog losse broedgevallen her en der rond vliegveld Valkenburg.

Goudplevier

Waarnemingen in de wintermaanden en tot en met 11 april en

in het najaar weer vanaf 6 augustus. Dit jaar in slechts kleine groepjes (zoals 11 ex op 23 februari) foeragerend op en rond het voormalige vliegveld. Verreweg de meeste vogels werden in het voorjaar vanaf Trektepost Berkheide gezien. In het najaar was het grootste aantal 56 ex overtrekkend en op 19 augustus zaten 52 ex in De Mient-Kooltuin.

Zilverplevier

Alleen waargenomen op de voorjaartrek in mei, in kleine groepjes over zee. Daarna pas weer na 12 augustus tot half oktober, ook weer in heel kleine aantallen.

Bontbekplevier

De eerste waarneming was op 4 maart: 29 ex vanaf Trektepost Berkheide. De trek vertoonde een piekje op 24 mei, met 58 ex, ongetwijfeld van de noordelijke ondersoort, naar noord over zee. Na enkele waarnemingen in juni en juli weer trek vooral in augustus en september, met de laatste vogel op 2 november. Leuk was de geluidsopname van een nachttrekker op 19 juli over de watertoren.

Kleine Plevier

In het voorjaar doortrekker in kleine aantallen, en 5 ex op 6 april was de beste trekdag.

In de zeereep bij de Wassenaaarse Slag broedde dit jaar een paartje Kleine Plevier. Bijna dagelijks werden de vogels ter plaatse opgemerkt vanaf Trektepost Berkheide. Verder werden op Lentevreugd, Vliegveld Valkenburg en de Zanderij (niet succesvol) nog territoria vastgesteld.

Balkankwikstaart, Lentevreugd, Wasseenaar, 11 mei 2018 | GARRY BAKKER

Morinelplevier

Drie waarnemingen: een adult noord op 15 mei over Berkheide, een juveniel zuid op 17 augustus over De Zanderij en vier dagen later 1 ex zuid over Berkheide.

Regenwulp

Vooraf in het voorjaar worden deze vogels met hun kenmerkende roep waargenomen. Op 23 april werden zelfs 120 ex vanaf Trektelepost Berkheide geteld.

Wulp

Vanaf half februari kwam over zee de beweging naar noord op gang, maar de vorstperiode gooide roet in het eten en zorgde voor verwarring. Begin maart was ook de periode dat Wulpen ter plaatse werden waargenomen, voornamelijk op en rond het voormalige vliegveld.

Rosse Grutto

Dit jaar werden er geen grote groepen gezien, maar slechts eenlingen en kleine groepjes. In het voorjaar was de trek geconcentreerd van half april tot half mei en in naseizoen in augustus-september.

Grutto

In maart en april werden regelmatig Grutto's overvliegend gezien vanaf Trektelepost Berkheide, zoals op 6 april 20 ex. Op 16 maart zat er zelfs een IJslandse Grutto tussen (ondersoort van de gewone Grutto). Bij de Oude Broekweg lummelde in het voorjaar 1 paartje, maar voor de rest is het heel slecht gesteld met deze mooie weidevogel in ons gebied.

Steenloper

Een slecht jaar voor deze soort. Met weinig trek en met maximaal 11 ex in Binnen- en Buitenwatering in het winterhalfjaar.

Kanoet

Ook voor de Kanoet was het een mager jaar. Vanaf begin maart werden er enkele trekwaarnemingen gedaan tot in mei. Verder wat trek in juli en september, met de laatste waarneming op 14 oktober.

Kemphaan

In februari verbleef een groepje overwinteraars (maximaal 7 ex) bij het Valkenburgse Meer. Kleine groepjes op trek vooral in maart en april. In het najaar veel schaarser, maar er zat wel een mooie vogel in de Uitwatering op 6 september. In december zat 1 ex tussen de Kieviten bij het Valkenburgse Meer.

Drieteenstrandloper

Op 11 januari werden 430 ex geteld op het strand voor Berkheide. Het hele uitwaai-seizoen in groepjes aanwezig op het strand. Vaak bevinden zich een 40-tal ex rond de Uitwatering. In december werden daar 250 ex geteld.

Bonte Strandloper

Groepjes "Bontjes" over zee zijn heel normaal in de trektijd. Ook zit er regelmatig een enkeling ter plaatse tussen de Drieteentjes. In het winterseizoen slechts een enkel ex in ons gebied waar te nemen.

Paarse Strandloper

Dit jaar slechts twee waarnemingen van trekkers: 16 maart 2 ex naar noord, 11 september 1 ex naar zuid over zee.

Citreengkikstaart ♂, Lentevreugd, Wassenaar, 17 april 2018

HUGO WOUDEBERG

Houtsnip

Gedurende de vorstperiode van eind februari met name rond de kwelslootjes in Berkheide. Voor wat het waard is: voor het eerst in ruim twintig jaar werd in Berkheide een territorium vastgesteld.

Bokje

Waarnemingen (en foto's!) komen vooral van rond de vorstperiode, en niet alleen van Lentevreugd maar ook van De Mient-Kooltuin, met een maximum van 4 ex. Op 1 en 2 maart werden dode vogels gevonden (2 ex). Waarnemingen in het voorjaar tot 5 april, en in het najaar van de bekende gebieden vanaf half september.

Watersnip

Met uitzondering van mei, juni en juli het hele jaar waargenomen; zowel in groepjes overtrekkend als ter plaatse (duingebied en polders),

Oeverloper

De voorjaarsbeweging is geconcentreerd in mei, met regelmatig bijtankende vogels en groepjes. Vanaf half juli komen ze weer binnendruppelen. Ze hebben dan veel minder haast, en zijn dan geregeld langs oevers van watertjes in ons gebied te zien, vaak met meerdere tegelijk.

Witgat

Is veel minder koudegevoelig dan zijn neefje de Bosruiter. Voor- en najaarstrek omvatten een ruime tijdspanne van res-

pectievelijk begin april tot eind juni en vanaf juli tot half oktober. Ook in de wintermaanden werden geregeld vogels waargenomen.

Bosruiter

De voorjaarsstrek is geconcentreerd in de periode half april-half mei. Dit jaar zijn er geen nazomer/herfst-waarnemingen uit ons gebied gemeld.

Tureluur

Steltloper die in kleine aantallen doortrekt. 17 augustus met 20 ex naar zuid was de beste dag. Beste kans om deze soort aan de grond te zien zijn de plas-dras-gebieden rondom Vlieg-veld Valkenburg en op Lentevreugd. Op Lentevreugd werd 1 territorium vastgesteld en broedt nog met een enkel paartje in de weilanden rond Vlieg-veld Valkenburg.

Zwarte Ruiter

In totaal slecht 8 ex langstrekkend dit jaar. Op 19 april was er een vogel ter plaatse op Lentevreugd en bij de Oude Broekweg.

Groenpootruiter

Met dank aan de doordringende djudjudju-roep zijn er relatief veel meldingen van doortrekkers van buiten de bekende telposten. De plasjes op Lentevreugd zijn geliefd voor een tussenstop.

Drieteenmeeuw

De verschijning voor onze kust is afhankelijk van of ze door

een storm naar deze kant van de Noordzee gedreven zijn. Gewoonlijk in het winterseizoen enkelingen rondzwervend, maar na ruig weer flitsen er tientallen of zelfs honderden voorbij. Zo werden er op 27 december 849 ex geteld.

Vorkstaartmeeuw

Er werden 3 ex waargenomen: op 29 september, op 8 november en de laatste was laat en vloog op 2 december langs Trek-telpost Savoy.

Kokmeeuw

Een greep uit de waarnemingen. Een duizendtal Kokmeeuwen was aanwezig bij de Buitenwatering op 19 oktober, 420 ex vlogen tijdens de voorjaarsstrek op 15 maart langs Trek-telpost Berkheide en op 17 september rustten er 820 ex in de Binnenwatering. Op de daken van Flora Holland werden 8 broedpaartjes geteld.

Dwergmeeuw

In het winterhalfjaar is geregeld een enkel ex voor de Uitwatering waar te nemen.

Ook soms groepjes verder op zee. Eind mei komt de trek naar de broedgebieden echt op gang, dan vaak in grotere groepen (zoals 58 ex naar noord op 30 maart). Vanaf eind augustus weer binnendruppelend, maar in lagere aantallen dan in het voorjaar.

Zwartkopmeeuw

Was deze meeuw vroeger een bijzonderheid, tegenwoordig

Grote Burgemeester, strand nabij de buitenwatering, Katwijk aan Zee, 27 april 2018 | PETER VAN DUIN

broeden ze ook in de buurt, bijvoorbeeld in Kokmeeuwenkolonies rond Alphen aan den Rijn en rond het IJsselmeer. Dat heeft natuurlijk zijn weerslag op de bij ons waargenomen aantallen. Vanaf maart vliegen ze, meestal in groepjes van vier tot tien, richting noord over de zeereep en Trektelpost Berkheide. Vanaf begin juli verschijnen de juvenielen; begin augustus zelfs een zestal ter plaatse rond de Uitwatering. Eind oktober zijn ze allemaal weer verdwenen.

Stormmeeuw

Met name vanaf half augustus weer grotere groepjes, en dan altijd wel met tientallen aanwezig rond Uitwatering en foeragerend op de weilanden rondom voormalig Vliegveld Valkenburg. Als broedvogel na 2002 verdwenen uit Berkheide (in 1992 nog 35 paar!), maar er broeden nu wel tientallen paren op daken van Flora Holland (37 paar), t Heen (1 paartje) en enkele in het zeedorp en op de hangars van Vliegveld Valkenburg.

Grote Mantelmeeuw

Vanaf oktober tot in mei in flinke aantallen langs de kust patrouillerend en foeragerend in het aanspoelsel op het strand en rustend in de Binnenwatering. Op 12 november werden zelfs 160 ex geteld langs het strand tot Noordwijk. 's Zomers struinen nog enkele onvolwassen ex de omgeving af (met name rond het Valkenburgse Meer en het vliegveld).

Grote Burgemeester

Vertoont zich regelmatig op strand en in de Binnenwatering tussen de andere rustende meeuwen. Ook geregeld pendelend van/naar Scheveningen te zien. Dit jaar werden vanaf

januari tot in juni enkele vogels gezien, en op basis van foto's lijken het in ieder geval twee verschillende vogels, maar mogelijk drie of vier.

Kleine Burgemeester

Het was een matig jaar wat burgemeesters betreft. De Kleine Burgemeester werd maar twee keer waargenomen: op 4 januari en 22 december.

Zilvermeeuw

Alomtegenwoordig in ons gebied, zowel op het strand als in het achterland. Op 19 december werden 760 ex geteld in de Binnenwatering. Algemene broedvogel. Voor velen een plaagsoort, die wordt bestreden en waarvan ook illegaal nesten worden vernietigd. Onderzoeksbureau Van der Helm kwam tot 204 broedpaartjes op daken in ons gebied.

Pontische Meeuw

Sinds deze niet alleen door specialisten herkend kan worden blijkt dat er het hele jaar door wel 1 of 2 ex rond de Uitwatering rondhangen, zowel jonge als volwassen vogels.

Geelpootmeeuw

In alle maanden van het jaar worden er wel een of meerdere vogels waargenomen in de Binnenwatering, en ook in alle kleden. Zo waren op 19 oktober 3 ex aanwezig: een eerste kalenderjaar en twee tweede kalenderjaars.

Kleine Mantelmeeuw

In tegenstelling tot de Zilvermeeuw gaat het de Kleine Man-

Boomvalk, 2e kj, telpost Berkheide, Wassenaar, 26 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

telmeeuw hier voor de wind: het aantal broedparen is in twintig jaar vervijfvoudigd. Waar de Zilvermeeuw veelal in losse paartjes broedt, zoeken Kleine Mantelmeeuwen elkaar op en broeden vaak op industriële gebouwen, waar de overlast beperkter is. Van der Helm komt op bijna 900 paartjes op daken in ons gebied (de helft daarvan in 't Heen). Grootste groep op verzamellocatie: 700 ex op 22 juni bij de Buitenwatering.

Lachstern

Dit jaar één waarneming van deze zeldzame stern: op 8 mei vlogen 2 ex over Berkheide.

Grote Stern

Eind maart werden de eersten gesignaleerd, en de voorjaars-trek ging door tot half mei. Vanaf augustus trekken de adulte vogels met hun kroost volop door richting zuid, vaak in losse groepjes. Op 2 september werd een dagtotaal van 242 ex genoteerd. In die tijd ook foeragerend, jongen voerend en rustend op de zandbanken te zien bij ons.

Dwergstern

Vanaf half april tot half mei groepjes over zee naar noord. In augustus twee keer een waarneming van enkele ex naar zuid.

Visdief

De eerste Visdief trapte de voorjaars-trek af op 30 maart. Op 24 april verbleven er 160 ex op de zandbank voor de Buitenwatering. Ook dit jaar broedden er Visdieven op de daken van Veiling Flora (37 paartjes, cijfers van onderzoeksbureau Van der Helm). De lokale broedvogels leiden hun uitgevlogen jongen

naar de Binnenwatering, waar ze gevoed worden door de ouders die op zee jagen. Op 15 juli waren hier 50 juveniele in gezelschap van 75 volwassen vogels aanwezig.

Noordse Stern

Komt met name in mei in kleine aantallen langs, in kleine groepjes die door hun compactheid en doelgerichte vlucht opvallen. Terugtrek van half augustus tot eind oktober. Dit jaar werd op 19 december nog een bijzonder laat ex gezien.

Zwarte Stern

Sporadisch op trek over zee waar te nemen, met meestal 1, soms 2 ex. De voorjaars-trek is geconcentreerd van half tot eind mei, de najaars-trek start half augustus en eind september zijn ze al voorbij.

Grote Jager

Vanaf eind augustus tot aan januari komt er bijna iedere zee-trektelsessie wel een Grote Jager langs. Op 22 september zelfs 10 ex! Ook verblijft er geregeld een vogel een paar dagen ter plaatse.

Middelste Jager

'Vroegâh' dachten we dat deze jager pas in november voor onze kust verscheen, nu constateren we dat ze al vanaf half augustus langs kunnen komen. Dit najaar werden er in totaal 25 ex waargenomen.

Kleine Jager

Ooit onze talrijkste jager, maar nu niet meer zo frequent als de

Visarend, telpost Berkheide, Wassenaar, 25 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Wielewaal ♂, 06.20 uur, telpost Berkheide, Wassenaar, 7 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Grote Jager tegenwoordig. Waargenomen vanaf de laatste decade van augustus tot de eerste decade van november. Er werden in totaal zo'n 60 ex waargenomen.

Kleinste Jager

Verreweg de schaarste van onze roofmeeuwen. Dit jaar vlogen er juveniele ex langs op 2 oktober en op 14 oktober.

Kleine Alk

Op de valreep, op 28 december, toch nog 1 ex zuid langs Savoy.

Papegaaiduiker

Op 22 januari 1 ex zuid langs Savoy.

Zeekoet

Is vanaf oktober in de wintermaanden aanwezig langs de kust. Ze vertonen, veelal in grote groepen, trekbewegingen naar goede visgronden. Op 22 december bijvoorbeeld werden 655 ex geteld.

Alk

Tot in maart en vanaf eind oktober spaarzaam langs de kust. Meestal 1 of hoogstens 2 ex in groepen zeekoeten.

Holenduif

Regelmatig op trek waargenomen in voorjaar en met name najaar. Een groep van 75 ex vloog over Lentevreugd op 10 december. In de winterperiode was steeds een tiental vogels te vinden in de omgeving van De Mient. Voor Berkheide kwam de teller qua territoria uit op 11, het merendeel in Panbos.

Houtduif

Verspreid door het hele gebied, ook als broedvogel. In het stedelijk gebied neemt het aantal steeds meer toe, terwijl in het agrarisch landschap de aantallen juist afnemen. Veel op trek waargenomen in voorjaar en met name najaar. Op 15 november vlogen er 2.430 ex langs De Puinhoop. Het aantal broedparen in Berkheide is de laatste tien jaar redelijk stabiel en kwam voor 2018 uit op 59.

Zomertortel

In totaal werden dit jaar 6 ex waargenomen. Noemenswaardig is de waarneming van een zingende vogel nabij het Grote Meer in Berkheide op 29 april, tevens de eerste van het jaar. De voorlaatste ingevoerde waarneming van een zingende vogel in Katwijk stamt uit 2008! Verder werden 4 ex over Lentevreugd en 2 ex langs Trektelpost Berkheide gezien.

Turkse Tortel

Na de enorme opmars vanaf begin jaren vijftig in de vorige eeuw is er een neerwaartse trend zichtbaar. Oorzaken kunnen de toename van de Houtduif in stedelijk gebied zijn en het feit dat ze steeds vaker ten prooi vallen aan Sperwer en Buizerd die ook meer de bebouwde kom intrekken. Broedt vooralsnog nog algemeen in het hele gebied. Weinig trekwaarnemingen.

Koekoek

Op 13 april was de eerste Koekoek in Berkheide te horen. Tijdens de najaarstrek werden juveniele vogels gezien op 22 en 30 augustus. Het bepalen van het aantal 'territoria' is een crime bij deze bizarre broedparasiet. Het werd dit jaar bepaald

Wielewaal ♀, 06.58 uur, telpost Berkheide, Wassenaar, 26 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

op 13 territoria in Lentevreugd en Berkheide. Van elders zijn geen 'broedgegevens' bekend.

Kerkuil

Afgelopen jaar zat deze soort in een voorfiltergebouw op het waterleidingsterrein van Dunea. In 2018 zijn echter geen zichtwaarnemingen gedaan. Wel zijn op 18 april, 20 juli en 2 augustus geluidsopnamen gemaakt nabij de watertoren.

Bosuil

Er werden vogels gemeld in Panbos, Rijksdorp en langs de binnenduinrand van Berkheide; in totaal 5 territoria. Ook werd een bedelend jong gemeld in het duinpark achter Salem.

Ransuil

Een overwinterende vogel werd op 16 januari gezien in een gebouw in het dorp. Op Trektpost Berkheide zat op 23 februari een vogel in de lage duindoornstruiken bovenop de telpost. In Valkenburg werd een nest gevonden met één jong. Tijdens het 'nachtvlinderen' op 20 juni werden twee bedelende jongen gehoord op de Vrieze Wei in Berkheide; het enige territorium in Berkheide.

Velduil

Vanaf De Puinhoop en vanuit de Coepelduinen zagen we dit najaar op negen dagen een Velduil langstrekken en vanuit Berkheide op een drietal dagen. Op 23 mei joeg een vogel op Lentevreugd.

Gierzwaluw

Op 19/4 vloog de eerste vogel van het seizoen over Trektpost

Berkheide en op 9 september passeerde de laatste De Puinhoop. Geen beeld van aantallen broedvogels. Na het uitvliegen van de jongen kunnen aan het eind van de zomer groepen van tientallen vogels luid krijsend in de avond boven de bebouwde kom worden waargenomen, voor ze eind juli al weer allemaal naar het zuiden zijn vertrokken.

Vale Gierzwaluw

Vanaf half oktober werd al uitgekeken naar deze soort, vanwege de vele meldingen op verschillende plaatsen langs de Nederlandse kust. Op 15 november was het eindelijk zover! Twee vogels vlogen rustig naar zuid langs De Puinhoop. Een van de vogels werd ook gefotografeerd. Dit betrof de eerste waarneming van deze soort voor Katwijk.

IJsvogel

Jarenlang ging het de IJsvogel voor de wind. In 2014 werden opeens 2 territoria in Berkheide vastgesteld en in 2015 zelfs 3. Vervolgens 1 (2016) en 2 (2017). Begin 2018 was er een korte maar hevige winterperiode, die de IJsvogelpopulaties decimeerde. Er werd in Berkheide dit jaar toch nog 1 territorium vastgesteld. Bij geschikte foerageerplekken in de omgeving werden regelmatig IJsvogels gezien (bijvoorbeeld Rijnsoever en de Zanderij). Op 2 september zaten er zelfs 3 ex in de Binnenwatering.

Bijeneter

Inmiddels een jaarlijkse verschijning in het voorjaar. Op 5 mei vloog 1 ex naar noord langs Trektpost Berkheide en op 7 mei werd hier een vogel alleen gehoord. Tijdens de regionale Big

Day op 12 mei werd 1 ex gezien op laatstgenoemde locatie. De laatste waarneming op 3 augustus betrof een roepende vogel over Katwijk aan den Rijn.

Draaihals

Op de Vrieze Wei in Berkheide gaf een Draaihals van 28 april tot 2 mei een show weg. Ook de roep werd gehoord. In het najaar werd op 7 september 1 ex gezien op De Puinhoop en werd een vogel opgestoten op Lentevreugd.

Kleine Bonte Specht

In Berkheide is na de plotselinge (her)vestiging met maar liefst 3 paar in 2010 de populatie nu stabiel, met 4 á 6 territoria gedurende de laatste vijf jaar.

Grote Bonte Specht

De Grote Bonte broedt in ons gebied vooral in Berkheide/Panbos. De laatste tien jaren worden daar rond de 30-40 territoria geteld. Een forse toename ten opzichte van de periode 1984-1994, toen het aantal paren steeds rond de 6 schommelde. Vanaf 2001 werd duidelijk een opgaande lijn ingezet van 13 paar (2001) via 33 paar in 2009 met een sprongetje naar 44 paar in 2010. Broedt ook in bijna alle grotere groenstroken in ons gebied. Wordt in het najaar bijna dagelijks langstrekkend gezien vanaf De Puinhoop.

Groene Specht

Het gebied rondom Lentevreugd is een hotspot voor het horen van de Groene specht. Al je er wandelt hoor je altijd wel een ex roepen uit de grensgebieden met Rijksdorp, Berkheide en het Panbos. In Berkheide schommelt het aantal vastgestelde territoria de laatste 20 jaar vrij stabiel rond de 11, met een negatieve uitschieter naar 5 in 2014. In 2018 werden er 8 territoria geteld. In de gloriejaren tussen '89 en '95 werden er overigens nog meer dan 20 territoria geteld.

Klapekster

In ons waarnemingsgebied een opvallend schaarse soort. Dit jaar werden drie waarnemingen gedaan in Berkheide: op 23 en 28 oktober en op 25 november. Waarschijnlijk gaat het hier om dezelfde vogel.

Wielewaal

De eerste waarneming van het jaar betrof een adult vrouwtje dat op 5 mei langs Trektelpost Berkheide trok. Hier werd dit voorjaar met in totaal maar liefst 13 ex een mooi telpost-record gevestigd. Het vorige record stond op 9 ex in 2014.

Gaai

Na een piek van ongeveer 55 broedparen in Berkheide in de jaren 2006 - 2011 is de Gaai nu weer terug op het niveau van begin deze eeuw: ongeveer 35 territoria.

In de Coepelduynen werd tot 1997 af en toe een territorium vastgesteld. Na lange tijd is de inventarisatie daar weer opgepakt en werden hier de laatste twee jaar zes á zeven broedparen geteld. Broedt onder meer ook in het Ridderpark. Dit jaar geen opvallende trekbewegingen.

Ekster

Scharrelt in onze omgeving luidruchtig zijn kostje bij elkaar. Overall waar hoge bomen nestgelegenheid bieden zijn met geen of gering gebladerte de nesten te zien. In Berkheide (veelal open terrein) is het aantal territoria in de loop der jaren

flink afgenomen; van ongeveer 100 in de jaren '90 via gemiddeld 70 in de volgende decade tot zo'n 30 in de laatste twee jaar. De Havik is mogelijk debet aan deze ontwikkeling.

Kauw

Het gaat deze soort bij ons nog steeds voor de wind. Overigens ook bij harde tégenwind voeren ze hun capriolen kunstig uit. In Berkheide broedt de vogel nog in natuurlijke hopen. Dit jaar werden daar 21 territoria vastgesteld. Er is geen beeld van de aantallen in de bebouwde kommen, maar de Kauw is (getuige ook de tuinvogeltelling in januari) een van de meest algemene en zichtbare vogels van de bebouwde kom.

Roek

Vanaf april tot eind mei werden vanaf de telposten in totaal 13 overvliegende ex gemeld. In oktober werden in totaal 5 ex geteld. Wordt hier niet aan de grond gezien.

Zwarte Kraai

De Zwarte Kraai broedt in ons hele gebied buiten de bebouwde kommen, maar waagt zich vrijpostig in het verstedelijkt gebied om een graantje van het menselijk afval mee te pikken. Buiten de broedtijd verzamelen ze zich. Zo werden in de Coepelduynen wel een 60-tal ex in vergadering bijeen geteld. In Berkheide heeft de Zwarte Kraai zich qua territoria ontwikkeld van 7 in 1984 via 20 in 1994 via gemiddeld 50 in de jaren 2000-2010 tot gemiddeld 40 in de jaren 2010 tot heden.

Bonte Kraai

Onze vaste gast bestreek ook dit jaar weer vanaf november het gebied tussen het strand en Lentevreugd. Op 11 mei werd nog een langsvliegend ex waargenomen.

Raaf

Broedt in De Horsten/Voorschoten en bezoekt regelmatig ons gebied, veelal rond het Valkenburgse Meer en in Berkheide en soms tot in de Coepelduynen. In de periode mei t/m juli echter niet bij ons waargenomen.

Pestvogel

Op 4 november vloog 1 ex over Berkheide richting NO.

Zwarte Mees

Invasiesoort in het najaar, maar in tegenstelling tot 2017 en ondanks gunstige berichten vanuit Falsterbo werd er geen enkel overtrekkend exemplaar gezien vanaf de Puinhoop. In het voorjaar, op 14 maart, 1 ex naar noord over Berkheide en een aantal maal was een zingend ex vanuit de Ganzenhoek hoorbaar op de Trektelpost Berkheide.

Kuifmees

Standvogel, en in ons waarnemingsgebied aan te treffen in de naaldbossen van Berkheide. Hier werd 1 territorium vastgesteld. Vanaf Trektelpost Berkheide was regelmatig de zang van de vogel te horen.

Glanskop

In Berkheide/Panbos een stabiele populatie van gemiddeld 15 territoria gedurende de laatste twintig jaar. De soort is wel toegenomen ten opzichte van de jaren '80 en '90; toen werden gemiddeld 6 broedparen geteld. In 2002 deed zich een sprongetje van 8 naar 15 getelde territoria voor. Op Lentevreugd werd dit jaar voor het eerst een territorium vastgesteld. Waarnemingen buiten Berkheide zijn schaars.

Steppekiekendief ♂, 06.12 uur, De Klip, Wassenaar,
7 april 2018 | MARK BOS

Grauwe Vliegenvanger, telpost Berkheide, Wassenaar,
25 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Morinelplevier, telpost Berkheide, Wassenaar,
15 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Grauwe Kiekendief, 1e kj, Katwijk aan den Rijn,
6 augustus 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Gekraagde Roodstaart, nabij telpost Berkheide, Wassenaar,
4 mei 2018 | THIJS SCHIPPER

Ortolaan, telpost De Puinhoop, Katwijk aan Zee
18 september 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Waterpieper, Lentevreugd, Wassenaar
8 januari 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Amerikaanse Smient ♂ samen met **Smienten**, De Mient,
Katwijk/Wassenaar, 3 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Purperreigers, onvolwassen ex, telpost De Puinhoop, Katwijk aan Zee, 12 augustus 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Pimpelmees

Jaarvogel en talrijke broedvogel, en in vrijwel ieder stukje groen te vinden. In Berkheide, Lentevreugd en de Coepelduynen werden bij elkaar 91 territoria vastgesteld. De trek viel nauwelijks op, en de 14 ex naar zuid op 3 november betekenden de beste dag.

Koolmees

In vrijwel iedere tuin met wat van groen aanwezig. In bosrijk gebied als broedvogel het meest talrijk en met in totaal 213 vastgesteld territoria in de op broedvogels onderzochte gebieden stabiel ten opzichte van voorgaande jaren. Ook van deze soort geen opvallende trekbewegingen waargenomen; 25 september was met 25 ex naar zuid de beste dag.

Staartmees

Het aantal broedpaartjes in Berkheide is redelijk stabiel, met dit jaar 21 territoria. Buiten het broedseizoen in rondzwervende familiegroepjes buiten en binnen de bebouwde kom. Op 4 en 5 november werden vanaf De Puinhoop respectievelijk zes en acht via de struiken trekkende Witkopstaartmezen, de zeldzame Noord-Europese ondersoort, gezien.

Baardman

Waarnemingen in de zomer ontbreken dit jaar. Het merendeel van de waarnemingen buiten deze periode komt van Lentevreugd (maximaal 9 ex op 18 oktober), Valkenburgse Meer (maximaal 5 ex op 8 januari) en Berkheide (3 ex op 7 januari).

Boomleeuwerik

Broedt nu in Berkheide en de Coepelduynen in grotere aantallen dan eerder in de 20ste en 21ste eeuw vastgesteld. Uit oude gegevens van onze voorganger, de "Katwijkse Vogelwacht", is te halen dat er in de jaren '60 en '70 nog in redelijke aantallen gebroed werd, met bijvoorbeeld in 1968 18 territoria en in 1977 11. In 1987 waren daar nog maar 2 van over. Op de schietbanen langs de Cantineweg werd tot het laatst verzet geboden, maar daarna werden gedurende elf jaar geen broedgevallen meer vastgesteld. In 1999 was er sprake van een bescheiden comeback, met 2 paar. En vanaf toen ging de curve steil omhoog. In 2002 werd de 10 paar gehaald, in 2004 de 20, in 2012 werd de 30 ruim overschreden, in 2013 de 40, in 2014 de 50, in 2015 de 60 en in 2016 werd de 70 overschreden met 74 territoria. Na een terugvalletje tot 69 in 2017 werden er dit jaar 78 territoria in Berkheide geteld, een alltime high! En ook in de Coepelduynen is de soort doorgebroken, met 18 territoria tussen Katwijk en Noordwijk.

Veldleeuwerik

De Veldleeuwerik laat vergeleken met de Boomleeuwerik een omgekeerde ontwikkeling zien. In ons gebied resideert er nog één stel op Lentevreugd. In 2004 waren dat nog 8 territoria. Daarna werden tot en met 2013 constant rondom de 4 territoria geteld, en daarna nooit meer dan 1.

In Berkheide is de soort vanaf 1993 verdwenen. In 1976 waren hier nog 44 territoria, daarna een aantal jaren stabiel, met in '81 nog een opleving naar 56 stuks. Daarna was er een vrije val, tot een laatste paar in 1993 het licht uitdeed. In de Coepelduynen hetzelfde verhaal: in 1984 nog 28 territoria, in 1995 werden

Purperreiger, adult, telpost Berkheide, Wassenaar, 24 mei 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

er nog 3 geteld en deze eeuw geen territoria meer vastgesteld. Er zitten nog wel 'enkele' paartjes rond het Vliegveld Valkenburg.

Strandleeuwerik

in totaal 13 ex trokken tussen 10 oktober en 9 november langs diverse plekken aan de kust, waarvan 5 ex over de Wassenaarse Slag op laatstgenoemde datum.

Oeverzwaluw

Normaal gesproken de eerste zwaluwsoort die vanaf de tweede week van maart terugkeert vanuit het Afrikaanse overwintergebied. Door de koude vorstperiodes in maart duurde het echter tot 31 maart voordat de eerste vogel werd gemeld, op Lentevreugd. De voorjaars trek viel wat tegen, met 25 ex op 8 mei als beste dag. De laatste van het jaar werd op 19 september gezien vanaf de Puinhoop.

Dit jaar geen was er geen broedgeval in Berkheide, maar nabij het Valkenburgse Meer werd er naar schatting door zo'n 10 paartjes gebroed in een zandwal.

Boerenzwaluw

Eén zwaluw maakt nog geen lente, want na het eerste ex op 15 maart over Trektelpost Berkheide duurde het tot 2 april voor de volgende genoteerd kon worden. De trek kwam pas echt op gang vanaf 19 april, toen er 170 ex richting noord trokken. Beste dag was 29 april, met 499 ex zuid. Op 9 november werd de laatste van het jaar genoteerd. In Berkheide waren er 5 broedgevallen, onder andere bij Hotel Duinoord, maar ook bij boerderijen en stallen in het buitengebied werden nesten ge-

meld. Groepen tot 50 ex werden onder andere waargenomen boven het Grote Meer van Berkheide.

Huiszwaluw

2018 was het jaar van de Huiszwaluw, dus er was landelijk meer aandacht voor deze soort. De vogel overwintert zuidelijker in Afrika dan andere zwaluwen, maar de eerste arriveerde eerder dan gebruikelijk, op 6 april. De beste trekdag was 26 mei, met 136 ex naar noord. Ook de najaars trek was duidelijk zichtbaar vanaf met name de Puinhoop, met 169 ex naar zuid op 1 september en de laatste waarneming op 6 oktober. Op Lentevreugd en Berkheide werden in totaal 10 territoria vastgesteld.

Cetti's Zanger

Cetti's Zangers lijken zich nu ook bij ons echt te hebben 'geseteld', met dit jaar zingende vogels bij het Valkenburgse Meer, het Jan Parlebos en het Grote Meer in Berkheide. In het najaar en winter werden er naast de vogels op de genoemde plekken ook vogels gemeld bij De Muur en Winning 3 in Berkheide.

Fluiter

Liet zich in het Panbos van 18 april t/m 12 mei fraai bekijken (op 9 mei zongen er zelfs twee). Ook werden er doortrekkende vogels gemeld uit Rijksdorp en bij de Watertoren.

Humes Bladkoning

Op 27 december ontdekte Arnold Meijer een Humes Bladkoning in Rijnsoever, waar de vogel tot ver na de jaarwisseling aanwezig bleef en door veel vogelaars werd bezocht.

Bladkoning

Jaarlijks blijft het aantal waargenomen Bladkoningen groeien, met dit jaar maar liefst 196 ingevoerde waarnemingen, waarvan 185 in oktober. Hiermee werd het record van 2010 (156) ruimschoots verbroken.

Fitis

Het succes van de Fitis wordt deels bepaald door de ontwikkeling van het landschap/de vegetatie. In Berkheide werden in 1976 159 territoria geteld.

Daarna trad een groeispurt op, met in de jaren 1984-1991 meer dan 600 territoria en van in 1988-1990 zelfs boven de 700. Het hoogtepunt was in 1989: 748 territoria. Vanaf 2012 beweegt het aantal zich rond de 400, en in 2018 werden 336 territoria geteld.

In Lentevreugd is een andere ontwikkeling gaande. Hier was jarenlang slechts 1 broedpaar aanwezig. Vanaf 2012 werden dat er meer dan 10, en in 2017 en 2018 werden respectievelijk 20 en 19 territoria geteld. In de Coepelduynen gaat het weer minder. Hier werden 22 territoria vastgesteld, tegen nog 36 in 2017. Buiten de duinen een incidentele broedvogel.

Tjiftjaf

In ieder parkje of groenstrook is deze soort wel te vinden, ook als broedvogel. In Berkheide, de Coepelduynen en Lentevreugd werden in totaal 183 territoria vastgesteld, een kleine afname ten opzichte van het voorgaande jaar. Vanwege de zachte winters trekken niet alle vogels weg en overwinteren enkele vogels in Katwijk.

Waterrietzanger

Dé plek in onze omgeving om de Waterrietzanger te zien te krijgen is Lentevreugd. De laatste jaren worden we echter slecht bedeed; in 2016 werd geen en in 2017 slechts één vogel waargenomen. Dit jaar waren er dan weer in totaal drie vogels, die echter maar door een handjevol volhouders te scoren waren: op 1 en 2 augustus, op 16 augustus en op 5 september. Het waren allemaal juvenielen.

Rietzanger

Aan het begin van dit millennium zaten er nog zo'n 15 tot 20 paar in Berkheide. De inrichting van Lentevreugd als natuurgebied zorgde ervoor dat de Rietzanger zich naar dit gebied verplaatste, dat met zijn uitgestrekte rietveld een veel gunstigere plek voor de soort is om te broeden. Net als in 2017 werden 48 territoria op Lentevreugd alleen vastgesteld en in Berkheide zelf nog maar 6 paar.

Kleine Karekiet

Lentevreugd was met 56 territoria goed voor ongeveer een derde van de totale broedvogelpopulatie (175 territoria) in onderzoeksgebied Berkheide. In Berkheide zelf vooral rondom het Grote Meer en bij De Muur. Broedt ook (nog) op de Zanderij en algemeen rond het Valkenburgse Meer.

Bosrietzanger

Gemeld tussen 5 mei en 6 september. Territoria waren er op Lentevreugd (8), de Zanderij (5), Berkheide (5) en Coepelduynen (1).

Waterrietzanger, Lentevreugd, Wassenaar, 5 september 2018 | GERTJAN VAN DER KOOIJ

Spotvogel

Op 18 april werd al een zingende vogel in Rijnsoever gemeld, wat zeer vroeg is voor deze soort! Verder werden er tussen 12 mei en 6 juli zingende ex gemeld op de Zanderij, in Lentevreugd en Berkheide en bij het Valkenburgse Meer.

Sprinkhaanzanger

Op Lentevreugd werd voor het eerst gebroed in 2007, met 3 paar. De laatste zes jaar is het aantal broedparen constant, wat er mogelijk op wijst dat de struweel-ontwikkeling optimaal is geworden. Dit jaar werden hier 16 broedparen geteld. In Berkheide werd in de jaren 2004-2008 de hoogste dichtheid gemeten, met 60-70 territoria. Daarna trad een gestage afname in, tot een dieptepunt van 11 paar in 2015. Vervolgens werd er weer een beetje opgekrabbeld tot 18 territoria in 2018.

Snor

Van 13 april tot en met 23 juni werd een zingende Snor gezien en gehoord op Lentevreugd. Op 1 augustus werd hier ook een roepend ex gemeld. Blijkbaar was dit niet genoeg voor een officieel territorium ...

Zwartkop

Is in Berkheide de afgelopen 20 jaar bezig aan een gestage opmars, maar de laatste zeven jaar is er een stabilisatie opgetreden. In 1997 werden nog maar 33 territoria geteld, in 2018 waren dat er 151. Op Lentevreugd nam het aantal territoria toe van 5 in 2017 tot 9 in 2018. In de Coepelduynen werden de laatste twee jaar 8 zangposten geteld (in oude verslagen werden hier in de periode 1984-1997 geen tot een enkel territoria vermeld. Buiten de duinen ook algemeen broedend in de grotere parken.

Tuinfluit

Deed het bijzonder goed dit jaar. In al onze geïnventariseerde gebieden (Berkheide, Lentevreugd en De Coepelduynen) werd een alltime high sinds het begin van de inventarisaties gemeld van respectievelijk 58, 8 en 2 territoria. Op Lentevreugd vertaalde de verdere ontwikkeling van het struweel zich in 8 broedparen (2017:4). Hier werd voor het eerst in 2009 genesteld (1 paar).

Sperwergrasmus

Op 15 oktober ontdekte Gijsbert Twigt een Sperwergrasmus op De Puinhoop. De vogel was hier de volgende dag ook nog aanwezig en werd door 40 personen ingevoerd.

Braamsluiper

De populatie in Berkheide is de laatste 15 jaar gestabiliseerd op 70-80 territoria. Dit jaar werden 75 territoria vastgesteld. In de tweede helft van de jaren '70 werd er nog spaarzaam gebroed, met gemiddeld 10 paar, in de jaren '80 met gemiddeld 30 paar en in de jaren '90 werd de 50 broedgevallen bereikt. Op Lentevreugd werd af en toe een territorium bezet, maar vanaf 2015 (2) wordt er vast gebroed. In 2018 werden hier 7 territoria bezet.

Grasmus

Behoudens een enkele uitschieter was het aantal broedparen in Berkheide in de jaren '70 onder de 100. In de jaren '80 begon een gestage opmars, die rond de eeuwwisseling resulteerde in rond de 500 territoria. In 2001 werden er zelfs 537 geteld.

33

| JOHANNES LUITEN

Waterrietzanger, Lentevreugd, Wasseenaar, 1 augustus 2018

| ARJAN DE HEER

Sindsdien is er weer een geleidelijke teruggang, tot gemiddeld zo'n 330 paar in de laatste zeven jaar. In 2018 werden 306 paar geteld.

Dat er zich van jaar tot jaar flinke fluctuaties kunnen voordoen bewijzen ook de gegevens van Lentevreugd, waar in 2016 het aantal territoria terugzakte van 29 naar 12 en in 2018 alweer 46 baltsende mannen werden geteld. Buiten de duinen en de Zanderij slechts in een enkele overhoek te vinden.

Vuurgoudhaan

Zeer schaarse broedvogel (slechts 1 territorium, in het Panbos), maar in het voor- en najaar soms in wat hogere aantallen gemeld. Doortrekkers zijn vooral te vinden in gemengde groepen kleine zangvogels.

Goudhaan

Geen broedgevallen bekend in 2018 in ons gebied. Opvallend was een groep in het najaar van naar schatting 75-100 ex in de Ganzenhoek net buiten ons waarnemingsgebied. Achter de (voormalige) koffietent van Berkheide werd een groepje van zo'n 20 ex gemeld.

Winterkoning

Het aantal territoria in Berkheide bewoog zich de laatste 25 jaar tussen 57 (1997) en 290 (2001). De vorstperiode in 2018 heeft weinig impact op de populatie gehad; het aantal territoria steeg zelfs van 178 naar 203 en in Lentevreugd van 4 naar 8. Elders in ons gebied ook algemeen, maar geen indicatie van aantallen.

Boomklever

Blijft in Berkheide/Panbos de laatste jaren stabiel met 4 territoria. De opmars ging zeer traag. In 1984-1995 was er incidenteel een territorium en in 1996-2012 werden 1-2 paartjes vermoed. De 4 territoria in 2013 was dus een explosietje. Daarna waren er steeds 4-6 territoria.

Boomkruiper

Bosvogel die het hele jaar door aanwezig is in ons gebied, met name in het Panbos, waar 14 van de in totaal 22 territoria in onderzoeksgebied Berkheide werden vastgesteld. In 2018 waren er geen waarnemingen van de verwante en veel zeldzamere Taigaboomkruiper.

Spreeuw

De geïnventariseerde gebieden in Berkheide/Panbos (7 territoria) zijn niet echt typisch (meer) te noemen voor deze soort. Het is meer een vogel die in en rond Katwijk zelf broedt, maar telgegevens ontbreken. De Spreeuw was niet heel opvallend aanwezig in het najaar. Waar normaal gesproken op meerdere dagen tienduizenden ex voorbij zwermen, werd nu alleen op 1 november een hoog aantal (45.000 ex) genoteerd. Hopelijk een eenmalige uitschieter naar beneden, al het is bekend dat de Spreeuw sinds de jaren '80 van de vorige eeuw met 50 procent achteruit is gegaan.

Beflijster

De eerste werd op 30 maart gezien. Na enkele dagen pauze werden er de rest van de maand april iedere dag wel vogels gezien, soms in flinke groepen langstrekend en ook verblijvend. Zo werden er op 7 april 22 ex en op 12 april 18 ex langstrekend gezien vanaf Trektelpost Berkheide. De omgeving Dorendel en Vrieze Wei is een hotspot voor verblijvende

Beflijsters. Op 28 april werden daar 10 ex gezien, en op die dag ook 6 ex in de Coepelduynen. Op 7 mei werd het laatste ex van het voorjaar gezien.

In het najaar vertoont deze lijstersoort zich veel spaarzamer. Meestal met 1 of 2 ex, een enkele keer 3, tussen 23 september en eind oktober. Op 7 november werden nog 2 ex langstrekend gezien. Opmerkelijk was de vogel die op 24 november in Valkenburg verbleef, en nog opmerkelijker was het jonge mannetje dat op 27 november door een kat werd gepakt op het Zeehospitium.

Merel

Na de uitbraak van het Usutu-virus in 2017, wat in ons land tot grootschalige Merelsterfte leidde, was het de vraag hoe de broedgegevens dit jaar zouden zijn. De soort lijkt zich er in ieder geval in de geïnventariseerde gebieden in ons gebied goed doorheen geslagen te hebben, want met 234 werden er in Berkheide 25 territoria meer vastgesteld in 2018. Ook in de Coepelduynen nam de Merel toe. De beste trekdag in het najaar was 4 november, toen er vanaf De Puinloop 97 naar zuid overtrekkende ex werden geteld.

Koperwiek

Net als voorgaand jaar geen spectaculaire aantallen tijdens de najaarstrek. Op 25 september werd de eerste naar zuid trekkende Koperwiek gezien. Beste dagen in het najaar waren 8 oktober (8.680 ex) en 18 oktober (2.541 ex). In het voorjaar zorgde een regenachtige en mistige nacht ervoor dat er 's ochtends op 16 maart 736 vogels opstegen vanuit Meijendel en over telpost Berkheide naar noord vlogen, een absoluut dagrecord voor het voorjaar!

Kramsvogel

De voorjaarstrek verliep in lage aantallen. De grotere aantallen werden gezien tijdens de najaarstrek. Op 25 oktober bijvoorbeeld werden 2.300 vogels opgemerkt over het Zwarte Pad.

Zanglijster

In ieder geval vanaf 2005 (vanaf dat jaar zijn de gegevens op waarneming.nl te achterhalen) bekeken was 2018 een absoluut topjaar. Rond half maart was er sprake van een doortrekkie richting het noorden. De grotere aantallen trokken vooral vanaf eind september richting het zuiden (506 ex over de Puinloop op 26 september). Echte topdagen waren 12 en 14 oktober over dezelfde telpost met respectievelijk 5.000 en 7.000 overvliegende ex. Ook wat de aantallen broedvogels betreft deed de Zanglijster het goed. In Berkheide werden 62 territoria vastgesteld, een nieuw record. De aantallen op Lentevreugd en in de Coepelduynen bleven stabiel. Ongetwijfeld werd ook op diverse andere plekken in de gemeente gebroed.

Grote Lijster

Dat het met deze soort slechter gaat in Nederland is duidelijk te zien aan de aantallen die in het najaar overtrekken. Het hoogste aantal was 7 ex, wat maar 10 procent is van het maximale aantal wat 15 jaar geleden op een dag langskwam. Wel vinden we nu zingende vogels in de binnenduinstrand van Berkheide, Panbos en Rijksdorp, en op 16 maart trokken 44 ex naar noord over trektelpost Berkheide; de tweede voorjaarsdag ooit voor de soort.

Vuurgoudhaantje, Rijnsoever, Katwijk aan Zee, 14 september 2018 | PETER VAN DUIN

Koekoek, nabij telpost Berkheide, Wassenaar, 29 april 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Vaal Stormvogeltje, telpost Savoy, Katwijk aan Zee, 26 oktober 2018 | SJAAK SCHILPEROORT

Grauwe Vliegenvanger

Waargenomen tussen 28 april en 15 september. In mei was er best opvallende zichtbare trek over Trektelpost Berkheide, met als beste dagen 7 mei (10 ex) en 25 mei (9 ex). Van diverse locaties net buiten ons gebied werden zingende vogels gemeld en zelfs een nest gevonden (Rijksdorp). Vogelwerkgroep Berkheide komt tot 1 territorium). De najaarstrek verliep ongemerkt, met slechts drie waarnemingen in augustus en september.

Bonte Vliegenvanger

De enige voorjaarswaarnemingen werden helaas net buiten ons waarnemingsgebied gedaan (Ganzenhoek en Bergstichting). Tijdens de najaarstrek werden wel in ons gebied 23 ex waargenomen tussen 18 augustus en 16 september.

Roodborst

De aantallen broedvogels nemen in Berkheide de laatste jaren af. Dit jaar werden 48 territoria geteld, tegenover nog 73 in 2016. Verder broedt de Roodborst op diverse andere plekken binnen ons gebied, ook binnen de bebouwde kom. Algemene en zeer verspreide wintervogel.

Blauwborst

Lentevreugd was dit jaar het toneel van de eerste waarneming van 2018: op 14 maart, een zingende vogel. In dit gebied werden dit jaar 6 territoria geteld en al jaren is dit aantal stabiel. In Berkheide werden 15 territoria geteld, een lichte daling ten opzichte van 2017, toen 17 territoria werden geteld. Ook langs het Valkenburgse Meer werden zingende vogels gevonden

(minstens twee). Op 8 september werd de laatste Blauwborst van het jaar gezien, in de Coepelduynen.

Nachtegaal

Op 7 april werd weer de eerste zingende Nachtegaal gemeld, in de Coepelduynen. Wat betreft de aantallen broedvogels: in Berkheide deed de Nachtegaal een kleine stap terug. Het aantal territoria daalde van 374 in 2017 naar 351 dit jaar. Desondanks kan dit gebied een heus bolwerk voor de Nachtegaal worden genoemd in Nederland. Lentevreugd had een primeur met het eerste territorium sinds het begin van de tellingen. In de Coepelduynen bleef het aantal vrijwel stabiel (26 territoria in 2018 tegenover 27 territoria in 2017). Op 16 september werd de laatste Nachtegaal van het jaar gezien op De Puinhoop.

Zwarte Roodstaart

De Zwarte roodstaart is een echte cultuurvolger. In de trektijd kunnen ze echter overal opduiken. De eerste van het jaar werd op 6 februari gezien midden in Katwijk aan Zee. Zingende vogels in de broedtijd werden waargenomen op de volgende locaties: twee plekken in Rijnsburg (omgeving Wellantcollege en Frederiksoord), Katwijk aan Zee (Zeehospitium), Watertoren, industrieterrein 't Heen en de Willem van den Berghstichting. Voorzichtig kan dus worden gesteld dat er dit jaar minimaal zes territoria binnen ons gebied aanwezig waren. De laatste van het jaar werd op 20 december gezien in de Coepelduynen.

Gekraagde Roodstaart

Op 6 april was de eerste Gekraagde roodstaart van het jaar

Noordse Pijlstormvogel, telpost Savoy, Katwijk aan Zee, 21 september 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Regenwulp, Buitenwatering, Katwijk aan Zee, 21 september 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Boomvalk, 1e kj, Lentevreugd, Wassenaar, 8 september 2018 | WIJNDELDT BOELEMA

zingend ter plaatse in Berkheide. In de week die volgde liepen de aantallen snel op en werd met name het duingebied bevolkt. Na jaren in de lift te hebben gezeten deed het aantal broedparen in Berkheide wel een flinke stap terug; van 65 in 2017 naar 51 in 2018. Maar wie had tien jaar geleden kunnen bevroeden (in 2008: vijf broedparen in Berkheide) dat we het de laatste jaren over deze aantallen zouden kunnen hebben? Ook in de rest van Nederland werd een terugval geconstateerd, waarschijnlijk samenhangend met de weersomstandigheden in het overwinteringsgebied. De laatste vogel van het jaar werd gezien op 16 oktober.

Paapje

In Nederland is dit een zeldzame broedvogel geworden, en wij moeten het hier alleen nog met doortrekkers doen. De droge zomer in Europa heeft wel voor een opleving in de najaarstrek veroorzaakt, want in de afgelopen tien jaar werden er nooit zo veel Paapjes ingevoerd. Met een piek in september met 743 ingevoerde waarnemingen (wat dus niet hetzelfde is als het aantal ex).

Roodborsttapuit

In de afgelopen 25 jaar is het aantal broedgevallen in Nederland verachtvoudigd, en ook in het duingebied vind je op de drogere en kale stukken altijd wel een paartje Robotaps. Dit jaar kwamen de inventariseranten tot 66 territoria in Berkheide, 16 op Lentevreugd, 15 in de Coepelduynen en een enkele op de Zanderij. Met dank ook aan de milde winters zie je het aantal doortrekkers en overwinteraars de laatste kwart eeuw met een factor 20 toenemen, zo ook in ons waarnemingsgebied.

Tapuit

De eerste Tapuit meldde zich op 25 maart en de laatste zwaaide af op 15 oktober, beide in Berkheide. Hier was ook de grootste groep aanwezig: 13 ex op 21 mei. Op 9 juni was er nog wel een mannetje aanwezig op de Vrieze Wei, maar de hoop dat de Duinstag als broedvogel terugkeert is helaas al lang vervlogen.

Huismus

Tussen 1990 en 2000 kelderde de soort in Nederland naar beneden en verdween uit het straatbeeld. Slechts aan de randen van de bebouwde kom vinden we nog grotere groepen

Huismussen, zoals bij de manege naast De Puinhoop (soms tot 60 ex). Gelukkig lijkt er sprake te zijn van een lichte toename de laatste jaren.

Ringmus

Het dagrecord van 3.000 Ringmussen op 6 oktober 1995 zal - met een populatiedaling van 70 procent in 25 jaar - in de toekomst nooit meer verbroken gaan worden. Slechts 1 procent van dit record trok op 6 oktober over De Puinhoop. Broedpaartjes zijn niet bekend in het Katwijkse, en het is ook in de winter goed zoeken om een Ringmus tegen te komen. Bij de Kooltuinweg kon je afgelopen jaar nog een dozijn Ringmussen vinden, en er zaten steeds tot 5 ex in de Zanderij.

Heggenmus

Het aantal steenbedekte tuinen heeft waarschijnlijk wel een negatieve impact op de Heggenmus als broedvogel en draagt bij aan de 20 procent afname in de afgelopen twintig jaar. Als doortrekker lijkt er wel een stijgende trend te zijn. Dit jaar werden er 406 overtrekkende ex genoteerd, waarvan zo'n 40 op 6 oktober, wat overigens nog verre is van het dagrecord hier van 106 ex.

Gele Kwikstaart

De eerste Gele Kwikstaart werd op 30 maart op het voormalig Vliegveld Valkenburg gezien. De beste dag voor de Trektelpost Berkheide was 24 mei met 89 langstreckende ex. Gele Kwikstaarten trekken altijd vroeg weer richting het zuiden met als piekmoment 29 augustus, met 408 ex over De Puinhoop.

Engelse Kwikstaart

Elf langstreckende vogels werden in het voorjaar gemeld en bij de ontdekking van de Balkankwikstaart was er ook een vrouwtje Engelse Gele Kwikstaart aanwezig op Lentevreugd.

Noordse Kwikstaart

Maar liefst 47 ex trokken op 21 mei langs Trektelpost Berkheide, en op 27 mei zaten er 40 ex in de Coepelduynen.

Balkankwikstaart

Door vogelaars die zich voorbereidden op de Big Day werd op 11 mei in de namiddag tijdens het checken van Lentevreugd een mannetje Balkankwikstaart ontdekt. De vogel vertrok de

volgende morgen in alle vroegte en werd daarna niet meer teruggevonden.

Citroenkwikstaart

Een prachtig mannetje liep op 17 april de hele dag op Lentevreugd, maar deze vondst werd helaas niet wereldkundig gemaakt. Twee dagen later vloog er een vogel langs Trektepost Berkheide, maar deze kon jammer genoeg niet goed worden gedocumenteerd.

Grote Gele Kwikstaart

De uitgedroogde beken van deze zomer zullen er aan bijgedragen hebben dat deze soort een mager broedseizoen had en er daardoor 'maar' max 47 ex over De Puinhoop werden geteld (op 6 oktober). In de winter werd de soort regelmatig waargenomen in de bebouwde kom, waar deze soort voedsel zoekt in het stilstaande water in dakgoten en op schuurdaken. In de zomer werden overvliegende vogels gezien op 20 juni en 19 juli.

Witte Kwikstaart

De achteruitgang van deze cultuurlandschapsvogel is ook te zien aan de aantallen die tijdens de trek worden genoteerd. Op 24 maart vlogen er nog wel 100 ex langs Trektepost Berkheide, maar de piekdag in het najaar (29 augustus 43 ex over De Puinhoop) laat duidelijk zien dat er sprake is een sterk dalende trend; 43 ex is immers maar de helft van de dagrecords van twintig jaar geleden.

Sperwer, Binnenwatering, Katwijk aan Zee, 2 september 2018

| ARJAN VAN EGMOND

39

Bonte Vliegenvanger, telpost De Puinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 7 september 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Rouwkwikstaart

Typisch een soort om in maart naar op zoek te gaan (met 56 waargenomen ex), maar dit jaar werden er op 8 januari al twee vogels gemeld. Zij scharrelden in gezelschap van vier Witte Kwikstaarten rond op het voormalige Vliegveld Valkenburg. Op 12 juli was 1 ex aanwezig op Lentevreugd en 19 juni 1 ex in Rijnsoever.

Grote Pieper

Tussen 1 september en 4 november trokken er 17 ex trokken over ons waarnemingsgebied.

Duinpieper

Slechts een waarneming: 26 september 1 ex over De Puinhoop.

Graspieper

In de onderzochte gebieden Berkheide (stabiel), Lentevreugd (toenemend) en Coepelduynen (toename) werden in totaal 126 territoria vastgesteld. Van elders zijn geen broedgevallen bekend. Door de mildere winters overwinteren er steeds vaker Graspiepers in onze regio. Bij het Valkenburgse Meer waren op 6 februari 18 ex aanwezig. In maart begint de voorjaars trek, met de piek op 12 april met 1.032 ex. Graspiepers zijn in het najaar een van de 'bulksoorten' en op 29 september trokken er maar liefst 4.110 vogels over.

Boompieper

De eerste Boompieper van het jaar vloog op 30 maart over Trektepost Berkheide. Het aantal broedparen verdubbelde in

Aalscholvers, Berkheide, Wassenaar,
17 maart 2016 | GERRIT VAN OMMERING

40

Op naar de top: de Aalscholver in Berkheide

We staan aan de vooravond van een historische gebeurtenis op vogelgebied in Berkheide. Al sinds 1976, toen de Werkgroep Berkheide hier begon met broedvogelinventarisaties, is de Fitis elk jaar de talrijkste broedvogel. Ook in 2018, maar dat kon wel eens het laatste jaar zijn. Het aantal Fitissen gaat gestaag achteruit in Berkheide. Met 336 territoria in 2018 is een laagterecord gevestigd sinds 1984, toen de gebiedsdekkende inventarisaties van Berkheide begonnen. Het hoogterecord is alweer lang gelden: 748 territoria in 1989.

Een trouwe nummer twee was de laatste jaren de Grasmus, die het met 306 territoria in 2018 nog steeds goed doet en redelijk op niveau blijft. Zal de Grasmus binnenkort de Fitis voorbijgaan? Wellicht, maar de nieuwe nummer 1 van Berkheide wordt waarschijnlijk de Aalscholver, die in 2018 met 302 nesten met stip op de derde plaats stond. En dat is bijzonder, want de Aalscholver is pas sinds kort broedvogel in Berkheide.

Het begon in noord-Berkheide in 2010 met 1 nest op een eilandje in plas 11, ook bekend als het Hoefijzermeer. In 2011 werd gebroed in een nieuwe kolonie in plas 37, in het uiterste zuiden van Berkheide, waar 10 nesten werden geteld. Deze kolonie groeide uit tot een maximum van 194 nesten in 2016, en nam daarna af tot 100 nesten in 2018, mede door kap van bomen in de kolonie. Deze schop onder hun kont was een uitnodiging om hun heil elders in Berkheide te zoeken, en jawel: sinds 2016 wordt er weer gebroed langs het Hoefijzermeer, waar in 2018 zelfs de grootste kolonie van Berkheide was met 157 nesten. En in 2018 werd een nieuw filiaal gestart langs plas 40-1 in Klein Berkheide (kavel 3) met 33 nesten. En al sinds 2013 is er ook in plas 17-2 (kavel 7) een kolonie, maar die is beperkt van omvang gebleven, met maximaal 24 nesten in 2015.

Hoe ziet de nabije toekomst voor de Aalscholver in Berkheide eruit? Voorlopig zijn er nog genoeg nieuwe nestbomen beschikbaar. Verdere uitbreiding van bestaande kolonies, en vestiging van nieuwe kolonies, zit er daarom voorlopig dik in. Op naar de top!

| GERRIT VAN OMMERING

Nederland tussen 1990 en 2010, maar de laatste vijf jaar daalt het aantal weer gestaag. In Berkheide was de laatste drie jaar een toename te zien, naar 27 territoria in 2018. Beste trekdag in het najaar: 26 september, met 16 ex naar zuid.

Siberische Boompieper

Wie had meer dan tien jaar geleden kunnen denken dat er evenveel overtrekkende Siberische Boompiepers als Roodkeelpiepers zouden worden waargenomen? Alle 7 ex dit najaar werden tussen 12 en 28 oktober gezien, waarvan 3 ex op 15 oktober. In de Ganzenhoek werd op 7 oktober ook een vogel ter plaatse gefotografeerd.

Roodkeelpieper

Alle waarnemingen van deze soort vielen in de periode 6-15 oktober, waarin 7 overtrekkende ex werden genoteerd.

Waterpieper

Deze aan zoet water gebonden pieper overwintert de laatste jaren met 1-3 ex op Lentevreugd of de nabijgelegen (drassige) weilanden. Ook in Berkheide zijn er vogels gezien: op 7 november bij het Grote Meer en op 30 september bij de Koffietent.

Oeverpieper

Een echte soort van de najaarstrek. De Oeverpieper wordt dan ook bij veel trektellingen wel opgemerkt. Het maximale aantal (5 ex) werd op 12 oktober genoteerd. Ook in het voorjaar wordt de soort opgemerkt en dan met name op Trektelpost Berkheide. Enkele (kort) pleisterende vogels werden gemeld bij de Binnen- en Buitenwatering.

Vink

Trok dit najaar in oktober massaal door, met op 14 oktober zelfs 125.000 ex. Ook als broedvogel en wintergast gaat het de Vink in ons hele gebied voor de wind. In Berkheide/Panbos werd de grens van 200 territoria overschreden. In de tachtiger jaren broedde hier nog geen handvol.

Keep

Kepen kwamen dit najaar massaal ons land binnen en ook De Puinhoop pikte hier een graantje van mee. Zo werden er op 3 november liefst 6.950 ex opgemerkt. Aangezien deze soort meestal samen met de Vink optrekt kan het aantal nog hoger hebben gelegen.

Appelvink

In de afgelopen tien jaar is de populatie in Nederland verdubbeld, en ook in Katwijk is dit een algemenere soort tijdens de voor- en najaarstrek geworden. Langs Trektelpost Berkheide vlogen op 24 mei 20 ex. En ook als broedvogel is er een stijgende lijn bij ons: 4 territoria in Berkheide/Panbos dit jaar. In het najaar waren de aantallen in vergelijking met voorgaande jaren echter opvallend laag. Mogelijk speelt het warme, late najaar hier een rol in.

Goudvink

Hoewel de landelijke trend een stijgende lijn laat zien, is deze fraaie soort bij ons schaars. Praktische alle waarnemingen komen uit het duingebied, waarbij Berkheide de lijst aanvoert. Het aantal territoria hier kwam uit op 7, en er was er eentje in de Coepelduynen. Tijdens de najaarstrek zijn er ook enkele pleisterende en overtrekkende vogels in de omgeving van het Zwarte Pad gemeld.

Beflijster, telpost De Puinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 25 september 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Witte Ibis tussen de **Lepelaars**, telpost De Puinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 19 september 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Spierwergrasmus, de Puinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 15 oktober 2018 | GUISBERT TWIGT

Groenling

Alleen geteld en gemeld van Berkheide (19 territoria, toegenomen) en Lentevreugd (6 territoria, toegenomen). Met name Rimpelrozen vormden een winterse voedselbron, maar deze zijn op veel plekken verdwenen. Gelukkig is deze exoot op De Puinhoop nog wel ruim aanwezig, en in het najaar zat hier een groep van max 40 ex. Een grote groep Groenlingen was aanwezig in de zeeoep van Berkheide nabij de trektelepost, met op 13 oktober maar liefst 250 ex.

Kneu

In de duingebieden inclusief Lentevreugd werden in totaal 170 territoria gemeld en van alle drie de gebieden werd een (sterke) toename vastgesteld. Verder zat alleen op de Zanderij (nog) een enkele paartje.

Buiten de broedtijd is de Kneu schaars. Er zijn wel groepjes te vinden in open kruidenrijke plekken, zoals in de Coepelduinen (28 ex op 20 december), en er zaten 30 ex op het voormalige Vliegveld Valkenburg op 29 december. Tijdens de najaarstrek - met name in oktober - kunnen er aardig wat vogels langskomen, zoals op 5 oktober toen er 829 ex werden genoteerd. Tijdens voorjaarstrek liggen de aantallen weer wat lager met max 54 ex op 6 april over Trektelepost Berkheide.

Grote Barmsijs

Wanneer je groepen Sijzen en Putters in de Elzen ziet, kun je er ook (Grote) Barmsijsen verwachten. Zoals op Lentevreugd, waar op 3 februari max 25 vogels aanwezig waren. Tevens werden er overtrekkende groepjes waargenomen in het voor- en najaar en winter, zoals 28 ex op 22 februari langs Savoy.

Kleine Barmsijs

In het voorjaar werd regelmatig een duo vliegend over Trektelepost Berkheide opgemerkt. Mogelijk gaat het hier om een lokaal paartje. In het najaar werden op 10, 11 en 12 oktober in totaal 5 ex geteld over De Puinhoop.

Kruisbek

In het voorjaar enkele ex overtrekkend tot eind mei over Trektelepost Berkheide. In juni en juli werden enkele overvliegende ex en (familie)groepjes opgemerkt. Vanaf oktober tot half november in totaal enkele tientallen ex naar zuid over de Puinhoop.

Putter

Berkheide/Lentevreugd kwam tot 14 territoria, en broedt ook in de bebouwde kom. Het kruidenveld voor De Puinhoop biedt een variëteit aan zaadrijke planten voor deze Distelvink. Elke winter is hier een groep van zo'n 25 vogels te vinden. Het trek-tellen van deze soort is in het najaar vrij lastig, omdat deze groep ook regelmatig overvliegt. Op 6 oktober werden er 55 echt overtrekkende ex genoteerd. In de winter sluiten Putters zich regelmatig bij Sijzen aan om op zoek naar zaadjes de Elzenproppen te slopen. De 150 Sijzen kregen op 31 maart op Lentevreugd gezelschap van maar liefst 100 Putters.

Europese Kanarie

Alle waarnemingen van dit jaar hebben betrekking op overtrekkende "Eurokannen". In het voorjaar werden er 5 ex genoteerd; in het najaar 4 ex.

Dwerggors, Coepelduynen, Noordwijk / Katwijk, 4 november 2018 | CASPER ZUYDERDUYN

Geelgors ♂, Camping Zuidduinen, Katwijk aan Zee, 13 november 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Bonte Kraai

Bonte Kraai, Lentevreugd, Katwijk/Wassenaar, 11 november 2018 | JAAP ENGBERTS

44

We mogen ons in het Katwijkse gelukkig prijzen met onze 'eigen' Bonte Kraai. Volgens de recent verschenen VogelAtlas zijn de aantallen overwinterende Bonte kraaien in Nederland afgenomen van rond de 26.000 in de jaren '80 tot hooguit enkele tientallen vandaag de dag. Waarschijnlijk zal dit aantal nog verder afnemen. Dit alles heeft te maken met veranderende omstandigheden in de broedgebieden: meer voedselaanbod en hogere temperaturen als gevolg van de klimaatverandering.

Uiteraard volgde de Bonte Kraai in Katwijk dezelfde trend: van heel algemene wintergast tot zeldzame gast. Vanaf 2007 verblijft er echter ieder jaar een Bonte Kraai binnen ons gebied. Mogelijk is dit ook ieder jaar dezelfde vogel. Op 10 november 2007 werd hij voor het eerst waargenomen in Berkheide. Op 5 januari 2008 bleek dat er zelfs twee Bonte Kraaien aanwezig waren op Lentevreugd. Op 20 april 2008 werd de laatste waarneming van die winter gedaan.

Hieronder een overzicht van de aankomst- en vertrekdata van de Bonte kraai in ons gebied in de winters die volgden:

Winterseizoen	Datum eerste waarneming	Datum laatste waarneming
2008/2009	2 november 2008 (twee vogels!)	16 maart 2009*
2009/2010	14 november 2009	14 maart 2010
2010/2011	8 november 2010	27 maart 2011
2011/2012	7 december 2011	11 februari 2012
2012/2013	9 december 2012	21 maart 2013
2013/2014	16 november 2013	3 maart 2014
2014/2015	4 december 2014	12 maart 2015
2015/2016	23 november 2015	27 februari 2016
2016/2017	12 november 2016	1 april 2017
2017/2018	3 december 2017	9 maart 2018 (laatste waarneming ter plaatse)

11 mei 2018 1 ex overvliegend Trektepost Berkheide

* In 2009 waren er alleen waarnemingen van 1 ex. Een van de twee vogels is deze winter waarschijnlijk vertrokken of overleden.

Het overgrote deel van de waarnemingen is gedaan in een brede strook van Lentevreugd, via het Grote Meer en noordelijk Berkheide naar strand. Door veel waarnemers is inderdaad gezien dat de Bonte Kraai regelmatig pendelt tussen Lentevreugd en het strand. Samen met zijn mede-opportunist de Zwarte kraai is hij te vinden op plekken waar op dat moment het beste voedselaanbod is. Ook de dierenweides in Panbos worden regelmatig bezocht op zoek naar restjes voer.

Laten we nog genieten van het zien van deze steeds schaarser wordende gast. Het zou zomaar kunnen dat dit in de toekomst niet meer kan.

| JOËL HAASNOOT

Sijs

In de winterperiode regelmatig in groepjes van 15 tot 150 ex (Lentevreugd en De Klip) foeragerend op Elzen gezien. Op de trekteposten kondigen Sijsjes zich met hun opbeurende roepjes ruim van tevoren aan, waardoor ze snel worden opgemerkt. In het voorjaar werd op 18 februari het hoogste dagtotaal van 25 ex langs Trektepost Berkheide geteld. In het najaar lag dat maximum vele malen hoger, met op 8 oktober 1.040 ex langs De Puinhoop.

IJsgors

Opvallend is de waarneming van een naar noord overvliegende IJsgors op 26 juli, aangezien wij deze soort van met name van de najaarstrek kennen. In het najaar werden er 17 overtrekkende ex waargenomen. In het voorjaar slechts 1 ex, op 18 februari over Trektepost Berkheide. Op 5 december werd een vogel bij Trektepost Savoy aan de grond gezien, een leuk cadeautje.

Sneeuwgorz

Een mooie groep van 15 ex trok op 20 februari lang Trektepost Berkheide, waar op 7 maart ook een mannetje langs vloog. Op 11 en 23 februari was 1 ex aanwezig bij de Buitenwatering. Vanaf november werden er weer Sneeuwgorzen langstrekend gemeld, en vanaf 23 november werden er regelmatig

Sneeuwgorz, telpost Berkheide, Wassenaar, 7 maart 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Velduil, Coepelduynen, Katwijk / Noordwijk, 15 oktober 2018 | JOOST VAN DER SLUIJS

Ruigpootbuizerd, Coepelduynen, Katwijk / Noordwijk, 1 november 2018 | JOOST VAN DER SLUIJS

Blauwe Kiekendief, telpost De Puinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 5 november 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Witgat, telpost Berkheide, Wassenaar, 19 april 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Gaai, telpost De Puiinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 12 oktober 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Rode Wouwen, nabij Watertoren, Katwijk, 31 oktober 2018 | GUISBERT TWIGT

Bladkoning, gebied achter de koffietent, Berkheide, Wassenaar, 9 oktober 2018 | THUIS SCHIPPER

Rode Wouw
| RENÉ VAN ROSSUM

48

Rode Wouw

De laatste dagen van oktober 2018 deed zich in heel Nederland een bijzonder fenomeen voor. Over het hele land verspreid werden grote aantallen Rode Wouwen op trek gemeld. Vanaf de bekende Zweedse telpost Falsterbo werden in het najaar maar liefst 4.147 ex geteld die de oversteek van Scandinavië naar het Europese vasteland maakten. Het slechte weer boven Duitsland heeft er waarschijnlijk voor gezorgd dat een deel van de wouwen een meer westelijke trekroute koos en zo in Nederland belandde. Over het hele land sneuvelden telpostrecords, en er werd een overnachtende groep Rode Wouwen van maar liefst 17 ex gemeld bij Leusden. Telpost De Horde bij Lopik spande de kroon, met een totaal van 26 Rode Wouwen op 31 oktober, en ook in Katwijk was het raak! Het begon toen Casper Zuyderduin op 30 oktober vanuit Berkheide een groep van tien vogels opmerkte die rustig naar zuid trokken. Een dag later was het helemaal feest, met 's ochtends 8 ex over De Puinhoop en gedurende de dag nog 11 ex erbij. In totaal 29 ex over twee dagen, ongekend voor Katwijkse begrippen!

De vogelaars van Katwijk houden elkaar op de hoogte van bijzondere waarnemingen via de Birdclub Katwijk groepsapp. Hieronder een bloemlezing van wat zich er op 31 oktober afspeelde.

- 09.56 uur Groepje van zeven Rode Wouwen komen eraan over Noordwijkerhout.
- 10.15 uur Nu boven dorp.
- 10.20 uur Rode wouwen net over vuurtoren.
- 10.37 uur Nu ook twee Rode Wouwen over de Wasse-naarse slag. Binnenduinstrand naar zuid.
- 11.41 uur Er komen weer twee Rode Wouwen aan. Zitten nu nog boven Noordwijk, maar we zien ze al bij de Puinhoop.
- 15.08 uur Vier cirkelend boven kantoor SBB, Noordwijk.
- 15.13 uur In zicht vanaf Vlaggeduin.
- 15.27 uur Heeft iemand ze nog in beeld?
- 15.31 uur Nu in beeld vanaf watertoren. Zitten nog vrij noordelijk, Bas.

Als broedvogel heeft de Rode Wouw wisselend succes. Zweden, het Verenigd Koninkrijk, de Ardennen en delen van Duitsland laten een positieve trend zien, terwijl in Spanje en Frankrijk de soort onder druk staat. Mede door de toename in delen van Duitsland en de Ardennen zijn er in het oosten van Nederland inmiddels, volgens de laatste inventarisaties, tussen de 15 en 20 broedgevallen bekend. Laten we hopen dat deze trend doorzet, zodat we hier in het westen van het land ook vaker kunnen genieten van deze sierlijke roofvogel.

| BAS VAN DER BURG

rond Trektelpost Savoy vogels ter plaatse gezien, met maximaal 10 ex.

Geelgors

Op 18 februari trok een vogel langs Trektelpost Berkheide, en daarna duurde het tot de najaarstrek voor ze weer werden opgemerkt. Tien Geelgorzen op de grond is een zeldzame verschijning in het westen van ons land. Zo'n groepje was aanwezig op Camping Zuidduinen van 2 tot en met 23 november en nam daarna snel in aantal af tot 2 ex.

Ortolaan

Maar liefst 9 overvliegende ex en zelfs eentje ter plaatse! De helft van de waarnemingen kwam van De Puinhoop. Hopelijk een begin van een herstellende trend.

Dwerggors

Gelijk aan de landelijke trend neemt het aantal waarnemingen van deze eerst zeldzame soort ook bij ons toe, met dit jaar drie zekere en één mogelijke overvliegende ex op 6 en 10 oktober en op 4 en 11 november.

Rietgors

Wisselend beeld van onze broedbestanden: 11 territoria en sterke achteruitgang in Berkheide en 38 territoria en sterke vooruitgang op Lentevreugd. Broedt verder voor zover bekend alleen nog met een enkel paartje op de Zanderij.

Een groep van maximaal 30 ex overwinterde op De Mient. Het rietveld op Lentevreugd is het ideale habitat, waar in het voorjaar op 28 maart tot 33 ex werden geteld. Tijdens de voor- en najaarstrek een regelmatige doortrekker. Beste dagen: langs Trektelpost Berkheide vlogen op 7 maart 39 ex langs en op 14 oktober vlogen er 364 ex over De Puinhoop.

Humes Bladkoning, Rijnsoever, Katwijk aan Zee,
28 december 2018 | HANS VAN ZUMMEREN

Humes Bladkoning, Rijnsoever, Katwijk aan Zee,
27 december 2018 | WIJNDELDT BOELEMA

Nachtegal, telpost De Puihoop, Coepelduynen,
Katwijk aan Zee, 13 september 2018 | GIJSBERT TWIGT

Kluut, strand nabij Buitenwatering, Katwijk aan Zee,
24 september 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Siberische Boompieper
telpost De Puihoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee,
12 oktober 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Kleine Burgemeester, 1e kj, Katwijk aan Zee,
22 december 2018 | GIJSBERT TWIGT

Grote Pieper
telpost De Puihoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee,
11 oktober 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Vale Gierzwaluwen langs De Puinhoop!

Op donderdag 15 november 2018 stond een kleine groep tellers op trekpost De Puinhoop. Het was mooi helder weer met een zachte zuidoostenwind. Ook de trekvogels werkten goed mee. Grote aantallen Vinken en Kepen stroomden langs en een late Bruine Kiekendief passeerde de post. De ochtend leverde ook goede krenten op, met een Koereiger over zee en een Europese Kanarie. Rond elf uur bleef ik alleen achter, in de hoop op een leuke rover of iets dergelijks.

Tot tien voor twaalf bleven de Vinken, Kepen en Graspiepers nog gestaag doorvliegen. Omdat er verder weinig interessants tussen zat, besloot ik om tot twaalf uur te blijven en daarna richting Berkheide te fietsen. Ik at nog snel een broodje en checkte nogmaals de zeereep. Boven zee pikte ik een duiker op die ik nog snel even met mijn telescoop controleerde. Het bleek gewoon een Roodkeelduiker te zijn. Op hetzelfde ogenblik echter komt er met een rustig gangetje een Gierzwaluw door het beeld heen fladderen.

Gezien de hoeveelheid waarnemingen van Vale Gierzwaluwen in Nederland dit najaar, probeerde ik gelijk zoveel mogelijk kenmerken te zien. De vogel oogde (met licht in de rug) opvallend bruin, met een lichtere kop, donker oogmasker en een forse witte keelvlak. De voorvleugel had een donkere wig. Verder waren er door de afstand weinig details te zien, dus begon ik foto's te maken. De vogel vloog via de parkeerplaats Noordduinen mijn richting op en bleef half boven De Puinhoop cirkelen.

Op het moment dat ik de vogel in beeld had boven de parkeerplaats, zag ik op de achtergrond een tweede gierzwaluw rondcirkelen. Deze vogel bleef echter in het tegenlicht vliegen en was al snel door naar zuid vertrokken. Ik concentreerde mij weer snel op de eerste vogel, die nu bijna recht boven me vloog. Ik maakte zoveel mogelijk foto's en raakte de vogel kwijt toen deze voor de zon vloog en richting zuid verdween. Helaas werden de vogels niet meer opgepikt door vogelaars in Katwijk en Berkheide.

De determinatie tot Vale Gierzwaluw was voor een groot deel al in het veld bepaald. De algehele bruine kleur, lichte kop met donkerder oogmasker en grote witte keelvlak en de donkere wig in de vleugel wezen al in de richting van deze soort. Op de foto's zijn verder een donker 'zadel' op de rug en een lichtere stuit te zien. De buitenste staartpenen zijn kort en lijken op sommige foto's zelfs korter dan de op een na buitenste staartpenen. Verder was dit najaar een influx gaande van deze soort in Nederland, met liefst tien ingediende gevallen, waarbij soms twee tot drie vogels bij elkaar werden gezien. De vogels van Katwijk zijn ingediend bij de Commissie Dwaalgasten Nederlandse Avifauna (CDNA).

Vale Gierzwaluwen broeden in het Middellandse Zeegebied, het Arabische Schiereiland, Zuid-Iran en Noord-Afrika. De overwinteringsgebieden zijn gelegen ten zuiden van de Sahara. In Nederland zijn tot op heden 18 aanvaarde gevallen. Daarnaast zijn meerdere gevallen niet aanvaard vanwege ontbrekende of onduidelijke foto's. Indien aanvaard betreffen de Katwijkse vogels het vijfde geval voor Zuid-Holland, het eerste geval voor de gemeente Katwijk en ongeveer het 25ste geval voor Nederland.

Vale Gierzwaluw, parkeerplaats nabij De Puinhoop, Coepelduynen, Katwijk aan Zee, 15 november 2018

| GIJSBERT TWIGT

Bultrug samen met 2 onvolwassen **Jan-van-genten**, dicht onder de kust bij Wassenaarse Slag, 9 november 2018 | JAAP ENGBERTS

De cijfers en feitjes over het jaar 2018

Sinds het Jaarverslag 2012 is het gebruikelijk dat, naast het soortenoverzicht, het vogeljaar wordt uitgedrukt in cijfers en feitjes. Hoeveel soorten zijn er gezien in ons werkgebied? Hoe verhoudt 2018 zich tot voorgaande jaren? Hoe deden de telposten het? Met de komst van www.katwijk.waarneming.nl en www.trektellen.nl zijn dit soort gegevens tegenwoordig relatief eenvoudig te reproduceren.

Aantal soorten in 2018

In 2018 werden 254 vogelsoorten waargenomen in het 'interesegebied' zoals te vinden op katwijk.waarneming.nl. De Kerkuil (die 'onder embargo' is ingevoerd) is meegeteld, net als de Papegaaiduiker die op 22 januari langs telpost Savoy vloog maar niet is ingevoerd op katwijk.waarneming.nl. Maar de Patrijs, waarvan op 20 oktober 2018 net buiten het werkgebied niet minder dan 11 ex werden waargenomen niet. Ook het Stormvogeltje dat op 24 oktober over zee vloog maar zonder verdere beschrijving is ingevoerd, is niet meegeteld, net als de mogelijke Nachtzwaluw die op 21 mei net aan de verkeerde kant van de Wassenaarse Slag in het Ganzenhoekbos werd waargenomen. Dit geldt ook voor de twee Grote Kruisbekken die op 26 januari werden waargenomen in het Ganzenhoekbos. Ganzenhoek valt echter niet in ons werkgebied zoals dat is afgebeeld in het Jaarverslag 2012 (Duinstag 2012:3). Hiermee rekening houdend komt het jaartotaal 2018 uit op 250 soorten. Hiervan zijn acht soorten (Iseend, Grauwe Kiekendief, Kwartelkoning, Lachstern, Kleine Alk, Vale Gierzwaluw, Roodpootvalk en Citroenkwikstaar) door één persoon gemeld. De over-

ige 242 soorten zijn door meerdere personen gemeld.

In tabel 1 is inzichtelijk gemaakt hoeveel soorten er jaarlijks zijn waargenomen in de periode 2002-2018, hoeveel en welke nieuwkomers per jaar in de betreffende periode zijn gezien en wat dit betekende voor de totale soortenlijst.

Het jaargemiddelde over de periode 2002-2018 bedraagt (afgerond) 242 soorten/jaar. Omdat de aantallen in de periode 2002-2005 zeer waarschijnlijk niet volledig zijn (pas in april 2007 is door de Vogelclub Katwijk aansluiting gezocht bij www.waarneming.nl), is het beter uit te gaan van het langjaargemiddelde 2007-2018. Dat bedraagt (afgerond) 251 soorten. De totaalscore van 250 voor 2018 ligt daar dus net iets onder, maar we hadden wel twee nieuwe soorten in 2018.

Ondanks dat het jaartotaal 2018 ietsje lager was dan het langjaargemiddelde 2007-2018, is er weer een heel scala aan leuke soorten waargenomen, zoals een man Amerikaanse Smient in de Ruijgelaanse en Zonneveldspolder, de tweede voor ons werkgebied na de eerste waarneming in 2015, een pleisteren-

de IJsdruiker op het Valkenburgse Meer (het komt zelden voor dat er een IJsdruiker ter plaatse wordt waargenomen en als er dan eentje wordt gevonden zit 'ie op zee), een langsvliegende Koereiger maar ook 1 ex ter plaatse, 9 Kleine Zilverreigers, 2 Steppiekiekievenden (waaronder een mannetje), 1 Grauwe Kiekievender, een hoos aan Rode Wouwen (waaronder in totaal 29 ex op 30/31 oktober), 6 Zeearenden en 6 Ruigpootbuizerden (waaronder 4 ex op 1 november), 1 Kwartelkoning (pas de 9^e waarneming ooit voor ons werkgebied), in maart/april meerdere Kraanvogels waaronder een groep van 15 ex op 30 maart, 3 Morinelplevieren, 2 Paarse Strandlopers, 3 Vorkstaartmeewen, meerdere Grote Burgemeesters, 2 Kleine Burgemeesters, 2 Lachsterns, 2 Kleinste Jagers, 1 Papegaaidruiker op 22 januari (zeer zeker geen jaarlijkse soort), slechts 1 Kleine Alk, een schamele 5 Zomertortels, diverse Velduilen waaronder 1 ex dat meerdere dagen aanwezig was op Lentevreugd (maar wat helaas niet heeft geleid tot een broedpoging), 2 Vale Gierzwaluwen (lang verwachte nieuwe soort voor ons werkgebied!), 4 Bijeneters, 3 Draaihalzen waarvan 1 enkele dagen ter plaatse in Berkheide, 3 Roodpootvalk, 3 Klapeksters, 16 Wielewalen, de bekende Bonte Kraai, diverse Raven (grootste groep 4 ex), maar 2 Pestvogels, 14 Strandleeuweriken (grootste groep 5 ex), op meerdere plekken Cetti's Zangers (wat duidt op een voorzichtige toetreding als toekomstige broedvogel binnen ons werkgebied), enkele Fluiters op de bekende plekken (Panbos, Rijksdorp), een overwinterende Humes Bladkoning (ons werkgebied blijft een hotspot voor deze soort in Nederland met nu acht vogels t/m 2018), een lekker bulk Bladkoninkjes, 4 Waterrietzangers (allemaal uiteraard op Lentevreugd), een Sperwergrasmus die drie dagen aanwezig was bij De Puinhoop, een Balkankwikstaart (een nieuwe soort voor ons werkgebied en pas de tweede voor Nederland), een man Citroenkwikstaart op Lentevreugd (pas de derde zekere Citroenkwik voor ons werkgebied naast het geval van 1996 en 1999, echter op 19 april vloog er een man over Trektelpost Berkheide), meerdere Grote Piepers, slechts 1 Duinpieper, 4 Siberische Boompiepers, 5 Roodkeelpiepers, 9 Eurokannetjes, 10 Ortolanen en 4 Dwerg-

gorzen. Kortom net als in 2017 een erg leuke mix aan vogelsoorten.

Katwijk.waarneming.nl en 2018

Het belangrijkste medium waar we de vogelwaarnemingen uit kunnen halen is de lokale pagina www.katwijk.waarneming.nl. Hoewel nog niet iedere Katwijkse vogelaar hiervan gebruik maakt, worden er jaarlijks 10.000-den vogelwaarnemingen ingevoerd voor ons gebied. En met het groeien van de database wordt het ook mogelijk steeds meer 'statistiek' te bedrijven op de ingevoerde waarnemingen.

Uit de database blijkt dat in 2018 door 706 verschillende personen niet minder dan 48.786 waarnemingen zijn ingevoerd. Ten opzichte van 2015 (636 personen met 29.473 waarnemingen), 2016 (654 personen met 31.343 waarnemingen) en 2017 (605 met 31.870 waarnemingen) een zeer forse stijging van zowel het aantal waarnemingen als het aantal waarnemers. 2018 gaat de boeken in als het vierde jaar op rij met meer dan 600 unieke waarnemers. Het aantal ingevoerde waarnemingen is ten opzichte van 2017 toegenomen met een indrukwekkend aantal van 16.910 waarnemingen. De toename van het aantal waarnemingen ligt zeer waarschijnlijk in het feit dat in 2018 het 5.000-soortenjaar werd gehouden van het Nationaal Park Hollandse Duinen. Ondanks dat het aantal unieke waarnemers wederom hoog is, zijn er, anders dan in voorgaande jaren, voor 2018 niet een of meer soorten aan te wijzen die specifiek hebben gezorgd voor een toeloop van 'unieke' waarnemers. In 2018 zijn door tien personen meer dan 1.000 vogelwaarnemingen ingevoerd. Deze zijn goed voor 49,6% van het aantal vogelwaarnemingen (24.202) in 2018. Sterker nog Arie Twigt heeft in 2018 het stokje van zijn oudere broer Gijsbert overgenomen en in zijn eentje niet minder dan 6.033 vogelwaarnemingen ingevoerd; 12,4% van het totale aantal vogelwaarnemingen in 2018.

De 48.786 vogelwaarnemingen hebben betrekking op een slordige 2.549.104 ex en 252 vogelsoorten. Dit zijn zo'n 1.390.624

Tabel 1: Overzicht jaartotalen 2002-2018

Jaar	Totaal/jaar	Totaallijst	Nieuwkomer/jaar	
			Aantal	Soorten
2002	195	314	4	Sneeuwgans, Roodhalsgans, Sierlijke Stern en Roze Spreeuw
2003	229	317	3	Kleinst Waterhoen, Poelruiter en Zwartkopgors
2004	223	317	0	
2005	223	318	1	Zwarte Zeekoet
2006	235	321	3	Ralreiger, Slangenarend en Graszanger
2007	245	322	1	Kroonboszanger
2008	244	322	0	
2009	241	323	1	Raddes Boszanger
2010	250	325	2	Kuifkoekoek, Withalsvliegenvanger
2011	262	326	1	Giervalk
2012	257	328	2	Zwartkeelijster en Cetti's Zanger
2013	261	329	1	Siberische Boompieper
2014	248	329	0	
2015	245	331	2	Amerikaanse Smient en Zwarte Rotgans
2016	250	333	2	Kleine Geelpootruiter en Blauwstaart
2017	257	334	1	Provençalse Grasmus
2018	250	336	2	Vale Gierzwaluw en Balkankwikstaart

Tabel 2: Top 10 aantal meest ingevoerde vogelsoorten

Top 10 aantal waarnemingen			Top 10 aantal exemplaren		
Soort	Waarnemingen	Exemplaren	Soort	Waarnemingen	Exemplaren
Buizerd	877	1.450	Vink	731	1.469.186
Merel	757	1.827	Spreeuw	518	347.955
Tjiftjaf	753	951	Zanglijster	612	87.741
Vink	731	1.469.186	Graspieper	709	86.741
Graspieper	709	86.724	Keep	291	52.845
Zwarte Kraai	706	2.074	Koperwiek	374	49.008
Koolmees	693	1.398	Smient	378	41.170
Zilvermeeuw	687	9.347	Sijs	392	33.902
Torenavalk	684	941	Aalscholver	498	29.154
Kauw	643	9.419	Brandgans	145	25.233

meer ex dan in 2017 (1.158.480 ex)! Met behulp van de database is het mogelijk om een reeks 'Top 10-aantal waarnemingen' en een reeks 'Top 10-aantal ex' te genereren (zie tabel 2). Uit de 'Top 10-aantal waarnemingen' blijkt dat de Buizerd de meest ingevoerde soort is. In 2017 stond deze soort nog op de derde plaats en de Tjiftjaf op 1, in 2018 is dit andersom. Voor wat betreft de soort met het hoogste aantal ingevoerde ex, is het al een paar jaar stuwertje wisselen tussen Spreeuw en Vink. In 2014, 2015 en 2017 stond de Spreeuw bovenaan, in 2016 en 2018 de Vink. In 2018 zijn er in totaal 1.469.186 Vinken, een zeer hoog aantal. De Vink staat met zijn 1.469.186 ingevoerde ex met superstip bovenaan en levert in zijn eentje 57,6% van het totale aantal ingevoerde ex in 2018.

In 2012 hadden we de Humes Bladkoning als opvallende verschijning in de 'Top 10-aantal waarnemingen' (met 455 waarnemingen op de zesde plaats). Echter, sinds 2012 is het niet meer voorgekomen dat een zeldzame soort in de 'Top 10-aantal waarnemingen' staat. In 2016 zagen we de Steppekieken-dief als eerste zeldzame soort terug op plaats 31 en de Kleine Geelpootruiter op plaats 114. In 2017 zien we de eerste schaarse soort – Grote Burgemeester – op plaats 63 met 194 ingevoerde waarnemingen en de Kleine Burgemeester op plaats 75 (176 ingevoerde waarnemingen). In 2018 is het de Amerikaanse Smient als eerste zeldzame soort op plek 68 met 293 ingevoerde waarnemingen, De Balkankwikstaart op plek 134 met 90

Tabel 3: Top 10-aantal exemplaren

Soort	Exemplaren ingevoerd op waarneming.nl	Gecorrigeerd aantal exemplaren
Vink	1.469.186	694.870
Spreeuw	347.955	228.180
Zanglijster	87.741	42.870
Graspieper	86.741	37.660
Keep	52.845	25.330
Koperwiek	49.008	23.440
Smient	41.170	16.070
Sijs	33.902	18.130
Aalscholver	29.154	16.530
Brandgans	25.233	14.400
Totaal top 10	2.222.918	1.104.520

ingevoerde waarnemingen, de Grote Burgemeester op plek 179 met 42 waarnemingen, de Humes Bladkoning op plek 183 met 40 ingevoerde waarnemingen, op plek 209 de Siberische Boompieper met 20 waarnemingen en de Kleine Burgemeester op plek 238 met slechts 2 waarnemingen.

Wat dat betreft geeft een top 10 van het aantal ingevoerde ex een iets beter beeld met betrekking tot de status van enkele vogelsoorten in 2018. In deze top 10 zitten namelijk soorten waarvan ook de verwachting is dat die de hoofdmoot vormen van het totale aantal ex in ons werkgebied in 2018. Ook hiervoor geldt echter dat de gegevens niet zonder meer bruikbaar zijn. In tabel 3 zijn de aantallen van de top 10 globaal gescreend op dubbeltellingen, waarbij het totaal is afgerond op het dichtstbijzijnde even gehele getal. Hierdoor daalt bijvoorbeeld het aantal Vinken van 1.469.186 naar 694.870, het aantal Spreeuwen van 347.955 naar 228.180, en het aantal Zanglijsters van 87.741 naar 42.870.

Op basis van de gegevens uit tabel 3 kan, enkele uitzonderingen daargelaten, voorzichtig worden geconcludeerd dat hoe lager het aantal ex dat is ingevoerd op www.waarneming.nl, hoe dichter dit aantal de werkelijkheid benadert. Zoals gezegd zijn er wel uitzonderingen hierop. Te denken valt aan de zeldzamere soorten zoals de Amerikaanse Smient, Balkankwikstaart en Humes Bladkoning. Maar dit geldt ook voor algemenere soorten zoals Kokmeeuw en Smient. Bij deze soorten kan men zich terecht afvragen of niet dagenlang steeds dezelfde groepen zijn ingevoerd die zich ophouden op en rond het strand/binnenwatering (Kokmeeuw) of op het Valkenburgse Meer of de polders rondom het meer (de Smient). Al blijkt voor bijvoorbeeld de Kokmeeuw dat in 2018, net als in 2017, het grootste deel langsvliegende vogels betrof.

Kijkend naar het totale aantal soorten (252 ingevoerd) naar het totale aantal ingevoerde ex op [waarneming.nl](http://www.waarneming.nl) (2.549.104) en het verschil in de totalen uit tabel 3 (1.118.398), mag voorzichtig worden geconcludeerd dat in 2018 circa 1.430.700 vogels zijn ingevoerd. Ter vergelijking: in 2013 werden circa 1,1 miljoen vogels ingevoerd verspreid over 261 soorten, in 2014 circa 1,07 miljoen vogels verspreid over 248 soorten, in 2015 circa 520.000 vogels verspreid over 245 soorten, in 2016 circa 392.000 vogels verspreid over 257 soorten en in 2017 circa 943.400 vogels verspreid over 257 soorten. 2018 gaat daarmee de boeken in als het beste jaar sinds 2013 qua aantallen vogels.

Trektellen 2018

De vogelclub Katwijk heeft de luxe dat binnen haar werkgebied niet minder dan drie telposten aanwezig zijn: De Puinhoop, Trektelpost Berkheide en Savoy. Sinds 2004 worden de tellingen ingevoerd op www.trektellen.nl. Anders dan www.waarneming.nl is het met de website www.trektellen.nl makkelijker om een analyse te maken van een bepaald jaar per telpost. Uit de database blijkt bijvoorbeeld dat in 2018:

- In alle maanden een telling is uitgevoerd verspreid over de drie telposten;
- In totaal 673:55 uur is geteld (ter vergelijking in 2017 zijn er 634:23 uur teluren gemaakt)
- Op 193 van de van de 366 dagen een telpost is bemand (ter vergelijking in 2017 was op 168 dagen een telpost bemand;
- In maart op 25 dagen een telpost is bemand, gevolgd door 23 dagen in september, 21 dagen in oktober, 19 dagen in april, 16 dagen in november, 14 dagen in februari en 14 dagen in december;
- Op vijf dagen twee telposten tegelijkertijd zijn bemand (18 maart, 12 augustus, 14 september, 15 september en 8 november);
- In tegenstelling tot 2017 er op geen enkele dag onze drie telposten tegelijkertijd waren bemand;
- In totaal 204 vogelsoorten, drie ondersoorten (Grote Aalscholver, IJslandse Grutto en Witkopstaartmees) en drie exoten (Nijlgans, Witte Ibis, Halsbandparkiet) zijn waargenomen vanaf de verschillende telposten.

Telpost Savoy

Werd er in 2016 maar 70:50 uur geteld, in 2017 is er flink meer geteld, te weten 182:43 uur. Echter, in 2018 werd er 155:31 uur geteld, een daling ten opzichte van 2017. Het aantal presentiedagen in 2018 bedroeg 57, verspreid over de maanden januari t/m april en augustus t/m december. De meeste teluren wer-

den gemaakt in september (32:34 uur), gevolgd door november & december (beide maanden 23:50 uur geteld), augustus (24:38 uur), oktober (17:52 uur) en januari (17:06 uur). In de maanden februari, maart en april werden er in elk van deze maanden minder dan 10 uur geteld, met in april slechts 2:05 uur.

In totaal werden er 38.792 vogels verspreid over 110 soorten genoteerd. De beste dag qua soortenaantal was 24 september, met 33 soorten en 1.415 ex, gevolgd door 2 oktober met 32 soorten (662 ex) en 9 maart met 31 soorten (624 ex). Qua aantal vogels was 27 december de beste dag, met 2.568 ex (slechts 14 soorten). De Roodkeelduiker gaf met 1.375 ex de hoogste biomassa die dag. De slechtste dag qua aantal soorten was 14 september: 8 soorten (370 ex). De slechtste dag qua aantallen was 14 januari met 59 ex, verspreid over 12 soorten, waarbij voor de Grote Zaagbek en Fuut de hoogste aantallen werden genoteerd (10 resp. 18).

In 2018 werd de Aalscholver op de meeste presentiedagen gemeld: 52 van de 57 dagen (88%). Anders dan in 2016 en 2017 staat de Zwarte Zee-eend op de tweede plek met 48 dagen (81%). De meest talrijke vogelsoort van 2018 is de Roodkeelduiker met 7.066 ex (18,2% van het totale aantal vogels), gevolgd door de Aalscholver met 3.997 ex (10,3% van het totale aantal vogels) en de Kokmeeuw met 3.561 ex (9,2% van het totale aantal vogels).

Telpost De Puinhoop

In 2018 werden er 214:01 teluren gemaakt, verspreid over 58 dagen in de maanden augustus, september, oktober en november. De meeste teluren werden gemaakt in oktober (70:50 uur), gevolgd door september (60:40 uur), november (46:00 uur) en uiteindelijk augustus (36:31 uur). In totaal vlogen er 935.607 vogels langs, betreffende 154 vogelsoorten (162

Telpost Savoy, Katwijk aan Zee, december 2018 | RENÉ VAN ROSSUM

Sierlijke Stern

met terugwerkende kracht een nieuwe soort in 2018

Hoewel deze soort al in de ochtend van 9 juni 2002 werd ontdekt door Tim den Outer, op het strand van Wassenaar, ten zuiden van de Wassenaarse Slag, is deze soort pas in oktober 2018 aanvaard door de CDNA als nieuwe soort voor Nederland. Lange tijd werd gedacht dat waarnemingen van 'oranjesnavelige sterns' in Europa betrekking hadden op hybriden tussen Grote Stern en een van de 'oranjesnavelige' sternsoorten (Bengaalse Stern, Amerikaanse Koningsstern of Afrikaanse Koningsstern). Ook werd jarenlang gedacht dat, gelet op het verspreidingsgebied gelegen aan de westkust van de Verenigde Staten van Amerika, de Sierlijke Stern niet in Europa kon voorkomen.

Desondanks doken de afgelopen decennia in Europa oranjesnavelige sterns op met kenmerken van Sierlijke Stern en werden ze zelfs broedend aangetroffen in kolonies van Grote Stern in Frankrijk en Spanje. In 2016 werd bekend dat uit DNA-onderzoek naar drie oranjesnavelige sterns die in Europa in de periode 2002-2015 werden waargenomen in de broedkolonies van Grote Stern in Spanje/Frankrijk, bleek dat het hier ging om zuivere Sierlijke Sterns. Mede op basis van dit onderzoek en de toegenomen kennis over hybriden, hebben Europese zeldzaamhedencommissies (waaronder het CDNA) diverse gevallen van Sierlijke Stern herbeoordeeld. Dit heeft uiteindelijk geleid tot de aanvaarding van het geval van 9/10 juni 2002 door de CDNA in oktober 2018 als nieuwe soort voor Nederland.

Dit betekent dat per 2018 Katwijk met terugwerkende kracht ook een nieuwe soort rijker is. Op die bewuste 9 juni 2002 werd door vogelaars waargenomen dat de vogel in het begin van de middag wegvloog richting noord en uit beeld verdween ergens voor de kust van Berkheide. Op dat moment

Sierlijke Stern, op strand nabij de Wassenaarse Slag, 9 juni 2002 | PIETER THOMAS

inclusief 8 soortgroepen). De beste dag qua soortenaantal was 14 oktober met 68 soorten met 143.056 ex. 14 oktober was ook gelijk de beste dag in 2018 qua aantal vogels, gevolgd door 1 november (100.312 ex). Hierbij moet wel worden opgemerkt dat op beide dagen de Vink ervoor zorgde dat het een 100.000+-teldag zou worden (14 oktober geschat 125.000 Vinken = dagrecord en 1 november naar schatting 48.8580 Vinken). De slechtste dag qua soortenaantal en ook gelijk qua aantal vogels was 28 augustus. Op deze dag werden in 2:20 uur slechts 89 ex geteld verdeeld over 12 soorten. Net als in 2016 en 2017 werd in 2018 de Graspieper op de mees-

vloog de vogel dus binnen ons werkgebied. Maar daarnaast werd de vogel in de avond van die bewuste 9 juni door meerdere waarnemers gezien vliegend boven zee ter hoogte van de Buitenwatering van Katwijk. Hoewel de vogel (nog) niet is aanvaard voor de gemeente Katwijk, is de vogel wel toegevoegd aan de lijst van waargenomen vogelsoorten in ons werkgebied. Opvallend detail is dat de vogel op 10 juni voor de kust van Noordwijk is waargenomen en later op die 10 juni is gefotografeerd in De Putten bij Petten Noord-Holland. Op basis van foto's bleek daarnaast dat de vogel op 20 juni aanwezig was bij Happisburgh, Norfolk, Groot-Brittannië. Deze vogel is als Sierlijke Stern aanvaard door de Britse zeldzaamhedencommissie).

De Sierlijke Stern behoort samen met de Daurische Kauw (zes gevallen in de Western Palearctic waarvan eentje in Katwijk in 1995) en Kroonboszanger (12 gevallen in de Western Palearctic waarvan 1 in Katwijk in 2007) tot de drie meest zeldzame vogelsoorten die tot op heden in Katwijk zijn waargenomen.

| BAS VAN DER BURG

te teldagen gemeld (51 van de 58 dagen = 91%). Maar, net als in 2016 en 2017, was de Graspieper niet de meest talrijke vogelsoort. In 2018 was dit voorbehouden aan Vink met een slordige 582.403 ex (62,2% van het totale aantal vogels), gevolgd door de Spreeuw met 196.648 (21%). Een opvallende soort met hoge aantallen was dit jaar de Keep met in totaal 22.280 ex. Ter vergelijking in 2015 werden er 896 Kepen geteld, in 2016 een schamele 355 en in 2017 in totaal 13.404.

Trektelpost Berkheide

In 2018 werden er 304:23 uur geteld over 83 dagen in de maan-

den februari t/m augustus. De meeste teluren werden gemaakt in de maand april (84:03 uur), gevolgd door mei (72:21 uur), maart (69:54 uur), februari (26:50 uur), juli (25:10 uur) en 16:10 uur in augustus. De minste teluren werden gemaakt in juli (9:55 uur). In totaal vlogen er 70.936 over deze telpost, verdeeld over 168 soorten (185 inclusief 17 soortgroepen). Qua soortenaantal waren 24 maart en 19 april de beste dagen: op 24 maart werden er 71 vogelsoorten geteld (4.007 ex), op 19 april ook 71 vogelsoorten maar wel een lager aantal vogels (1.922 ex). Een andere goede dag qua aantal soorten was 7 april met 68 soorten (2.018 ex). Anders dan in 2017, werd de telpost niet bemand in het latere najaar (september/oktober). Dit heeft ertoe geleid dat in 2018 er geen teldagen zijn geweest met meer dan 5.000 vogels.

Qua aantal vogels was 24 maart de beste dag met 4.007 ex (en tevens een van de beste dagen qua aantal soorten), gevolgd door 16 maart met 3.637 ex (36 soorten) en 8 mei met 3.146 ex (53 soorten). Meest dramatische dag zowel qua aantal soorten maar ook qua aantal vogels, was 1 maart. Op die dag werd in 1 uur maar 2 vogelsoorten gezien, van elke soort 1 ex. Andere slechte dagen waren 12 juni (3 soorten, 706 ex, 1:30 uur), 20 juni (4 soorten, 261 ex, 2:50 uur) en 17 juli (7 soorten, 201 ex, 2:05 uur). De Graspieper was ook dit jaar een van de soorten die op de meeste presentiedagen is waargenomen: 59 van de 83 (71%). Echter, de Houtduif werd net een dag meer waargenomen: 60 van de 83 dagen (72%). De meest talrijke soort in 2018 was niet de Spreeuw, zoals in 2017, maar de Brandgans, met 8.796 ex (12,4% van het totale aantal vogels), gevolgd door de Graspieper met 6.712 ex (9,5%) en de Gierzwaluw met 6.648 ex (9,4%).

Samenvattend

Met 250 soorten, slechts een fractie lager dan het langjaargemiddelde 2007-2018 (251 soorten), kan 2018 geen slecht jaar genoemd

worden. Zeker niet met twee nieuwe soorten voor ons werkgebied: de toch wel verwachte Vale Gierzwaluw maar ook de tweede Balkankwikstaart voor Nederland. En die Sierlijke Stern die in 2002 werd waargenomen maar in 2018 is aanvaard tellen we ook gewoon als nieuwe soort voor 2018.

Daarnaast werden er niet eerder zoveel waarnemingen ingevoerd (48.786) door zoveel unieke waarnemers (704) als in 2018. Zeer waarschijnlijk het gevolg van het 5000-soortenjaar, maar toch indrukwekkend. Ook werden er zeer veel vogels gezien, zo'n 1,4 miljoen exemplaren, het beste jaar qua aantal vogels sinds 2013.

Qua trektellen werden er veel teluren gedraaid voor 'Katwijkse' begrippen: in totaal bijna 674 uur, verspreid over 193 dagen. En in alle maanden werd er een telling gedaan. Dit resulteerde in een totaal van 204 vogelsoorten, 2 minder dan in 2017 (206) maar weer meer dan in 2016 (192). Trektelpost Berkheide is qua diversiteit, met 168 soorten (net als in 2017), de beste telpost van de drie. Terwijl de Puinhoop het weer beter doet qua aantal vogels (935.607). Telpost Savoy staat nog steeds goed op de kaart, met minder teluren dan in 2017 maar nog steeds met 155:30 uur. Kortom op alle fronten is 2018 gewoon een leuk jaar geweest. En nu op naar 2019 en laat die Grijze Wouw maar komen.

Voor nu vooral de oproep om in 2019 zoveel mogelijk waarnemingen in te voeren op katwijk.waarneming.nl, om zo onze waarnemingendatabase zo compleet mogelijk te krijgen. In de eerste twee maanden van 2019 zijn al ca.8.900 vogelwaarnemingen ingevoerd. En schroom niet om een van onze telposten te bezoeken in 2019. De vaste tellers zijn altijd bereid uitleg te geven over het fenomeen vogeltrek en vogelherkenning. Tot ziens in het veld!

Bas van der Burg
bas@birdclubkatwijk.nl

DUTCH BIRDING International Journal on Palearctic Birds

HET LAATSTE VOGELSNIEUWS

DIRECT OP JE MOBIEL!

www.dutchbirdalerts.nl

Available on the App Store

GET IT ON Google play

The advertisement features a large image of a small green and white bird perched on a branch. In the bottom left corner, there are three smaller images of different bird species. On the right side, a smartphone is shown displaying the Dutch Birding app interface, which lists various bird species and their sighting dates and locations.

BIRDING BREAKS

Vogel- en natuurreizen naar wereldwijde bestemmingen

Reis in 2019 met ons mee!

100+ groepsreizen
22 foto-reizen

55 expeditie-cruises
20 weekenden in Nederland

Al 13 jaar op reis met de beste vogelgidsen naar meer dan 80 bestemmingen! Ga met ons mee! www.birdingbreaks.nl

Vraag de gratis reisgids aan: brochure@birdingbreaks.nl

www.birdingbreaks.nl • (020) 779 20 30 • info@birdingbreaks.nl

- 35 jaar veldervaring
- het beste advies
- scherpe prijzen

SWAROVSKI
OPTIK

DAAROM zijn wij
jouw SWAROVSKI-dealer
"om de hoek"

RING FOTO

**FOCUS
VOORBURG**

Koningin Julianaplein 10 2274 JD Voorburg
070 3863519 www.cameracomplete.nl

HOLLANDER

in wijnen

EEN ASSORTIMENT VAN BIJZONDERE, EERLUKE, AMBACHTELUKE EN DUURZAAM GEMAAKTE WUNEN VAN KLEINE TOPPRODUCENTEN. KIJK EN BESTEL OP WWW.HOLLANDERINWIJNEN.NL

H

ADRES Magazijn & proeflokaal | Heerenweg 4B2 | 2222 AM Katwijk

ARJAN DEN HOLLANDER +31 (0)6 27 1649 38 | info@hollanderinwijnen.nl | www.hollanderinwijnen.nl

Grote Sortering Behang

modern, klassiek,
vinyl- en duplex behang

P. MEYVOGEL

Tramstaat 5
Katwijk
071 - 4013024

Natuurcentrum Katwijk wil bezoekers informeren over de schoonheid en de staat van de natuur in het algemeen en van Katwijk in het bijzonder en het draagvlak voor het verantwoord omgaan met de natuur vergroten. Met hele jaar door worden er activiteiten georganiseerd. Voor de actuele openingstijden zie de website.

Adres

Hoek Boelewadijbaanstraat, Katwijk aan Zee

Website

www.natuurcentrumkatwijk.nl

Facebook

Natuurcentrum Katwijk

Contact

info@natuurcentrumkatwijk.nl

Doneren

NL36 RABO 0302 9484 48 of Stichting Natuurcentrum Katwijk

Advertentie
duocore

Puffin

ntp & fotografie

rené van rossum

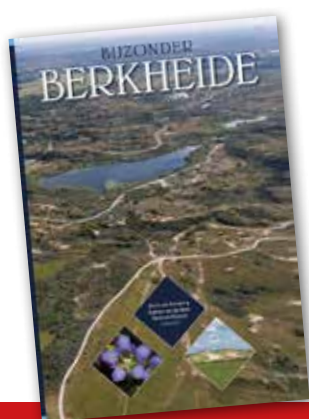
06 123 09 657

rene.van.rossum@kpnmail.nl

- boek
- magazine
- folder
- advertentie
- logo
- foto

opmaak & vormgeving van uw drukwerk...

...ik vogel het voor u uit!

ntp

Van handzetter naar werktekenaar tot ntp-er. Zo loop ik al een tijdje mee in de grafische industrie. Het vormgeven van boeken, verenigingsbladen en folders is mijn specialiteit. Eigenlijk alles wat met drukwerk te maken heeft, kan ik voor u verzorgen. Goed en snel! U ontvangt van mij een drukklaar pdf-bestand.

fotografie

Zoekt u briljante foto's voor uw bladen e.d., dan bent u bij Puffin aan het juiste adres! Vraag ernaar en ik lever snel.

vriendelijke prijzen